Rotterdamse Academie van Bouwkunst

Masteropleidingen Architectuur & Stedenbouw

2020 - 2021

programmagids

De Rotterdamse Klimaatopgave

Inhoud

6 Ontwerponderwijs: studio’s

10 Studio’s 1ste semester
22 Studio’s 1ste kwartaal
24 Studio’s 2de kwartaal
26 Studio’s 2de semester
28 Studio’s 3de kwartaal
28 Studio’s 4de kwartaal

30 Iktinos

98 Theorieonderwijs: colleges

102 Colleges 1ste semester
103 Colleges 1ste kwartaal
106 Colleges 2de kwartaal
109 Colleges 2de semester
110 Colleges 3de kwartaal
114 Colleges 4de Kwartaal

118 Studeren in de beroepspraktijk:

119 Architectuurstudent Marinda Verschoor
121 Stedenbouwstudent Thijs de Boer

“Met andere woorden, er is sprake van de voor veel architecten kenmerkende achilleshiel:

_____ er wordt met de beste intenties een ontwerpoplossing aangeboden, voordat de eigenlijke vraag is gesteld.”

SUSANNE KOMOSSA
HOLLANDS BOUWBLOK EN PUBLIEK DOMEIN, MODEL, REGEL, IDEAAL,
2010, UITGEVERIJ VANTILT, P. 214

Ontwerponderwijs: studio’s

Renske van der Stoep,
Hoofd Architectuur

Thijs van Spaandonk,
Hoofd Stedenbouw

Beste allen,

Ontwerpen aan de Rotterdamse Klimaatopgave staat sinds de aanstelling van Thijs en Renske centraal in het onderwijsprogramma van de Rotterdamse Academie van Bouwkunst. De resultaten van studio’s en colleges leveren inmiddels al interessante inzichten op over hoe wij als ontwerpers kunnen bijdragen aan het veranderend klimaat.

De afgelopen maanden hebben we met het studioteam (Margit, Hinke Thijs en Renske) gewerkt aan het verder ontwikkelen van het programma voor 2020-2021, voortbouwend op de inzichten van dit jaar.

Echter, de uitbraak van het COVID-19 virus vroeg om een pas op de plaats. Onderwijs op afstand werd onze belangrijkste focus en voor ons gevoel kunnen we niet zomaar teruggaan naar het programma dat we voor ogen hadden vóór de uitbraak van COVID-19. Daar zijn een aantal redenen voor, inhoudelijk en praktisch. Laten we beginnen met de inhoudelijke aspecten.

Ten eerste lijkt het er steeds sterker op dat de corona-crisis en de klimaatcrisis eenzelfde oorzaak hebben, namelijk de extractieve omgang van ons, de mens, met onze planeet. Het ontwerpen aan de klimaatopgave gaat dus vooral om het verkennen van niet-extractief ruimtelijk ontwerp. Daarmee wordt de klimaatopgave breder én dieper.

Ten tweede legt de corona-crisis ook een aantal opgaven pijnlijk bloot. Ongelijkheid in de samenleving lijkt nog groter te worden. De noodzaak om te ontwerpen aan de Just City is daarmee ook gegroeid. Is onze aandacht niet te veel uitgegaan naar het ontwerpen van plekken voor de mondiaal georiënteerde kenniswerker en zijn de we leefomgeving voor de vitale beroepen daarmee een beetje uit het oog verloren? Wat als regionale productie en distributie de norm wordt? Welke gevolgen heeft dat voor Rotterdam als havenstad?

Ten derde brengt deze crisis ook een aantal specifieke (tijdelijke) opgaven aan het licht. Een greep uit de vragen die het bij ons oproept zijn: Welke tijdelijke of permanente aanpassingen moeten we doen aan de gebouwde omgeving om een anderhalve-meter-samenleving te faciliteren? Hoe passen we kantoorgebouwen met een nu al beperkte liftcapaciteit aan? Welke voorzieningen heeft een thuiswerk-woonwijk nodig? Wat betekent het voor de ontwerpopgave van een publiek gebouw? Is het risico op een pandemie een aanjager van een vlucht uit de stad?

Los van bovenstaande inhoudelijke beschouwingen is ook de praktisch-organisatorische context van het onderwijs anders dan normaal. De beschikbare capaciteit van OV (de Waterbus) en de Academie zelf dwingen ons nog veel onderwijs op afstand te organiseren. Dit zorgt voor praktische problemen en (kleine) persoonlijke drama's. Daarbovenop krijgt de academie gemeenschap te maken met grote onzekerheid over de eigen loopbaan.

Met deze context hebben wij het studioprogramma voor komend jaar herschreven. Wij hebben de overtuiging dat dit leidt tot een beter programma, een gedeeld eigenaarschap en niet onbelangrijk: een gevoel van collectiviteit waar we als academie behoefte aan hebben.

Dat zien we als volgt voor ons. De komende weken worden gebruikt om de agenda voor komend studiejaar en een aantal vraagstukken daaruit te formuleren. De input voor de agenda komt van de docenten, studenten, de staf van de academie, de actualiteit en uiteraard vanuit inzichten van internationale vakgenoten, denkers en opiniemakers.

Tijdens de jaaropening op 28 augustus zullen de opleidingshoofden (Renske van der Stoep en Thijs van Spaandonk) een aanzet voor een agenda presenteren.

De eerste drie weken (vrijdagen) gaan studenten in groepen aan de hand van een aantal thema's de agenda verder aanscherpen en verbeelden. Hoe vertalen we de agenda naar een ruimtelijke agenda? De studenten worden in deze periode gevoed door inspiratielezingen van internationale sprekers. De groepen zullen worden samengesteld uit eerste-, tweede- en derdejaars studenten van beide opleidingen. Afstudeerders en recente alumni zullen als mentoren van de groepen acteren.

Op de laatste vrijdag presenteren de studenten hun bevindingen aan elkaar, de docenten en de academie. Met deze input gaan het studioteam en de docenten aan de slag om de moduleomschrijvingen voor de studio's van het eerste semester uit te werken, aan de hand van de bekende schaalniveaus (klein gebouw tot regio).

Op 18 september 2020 worden de voorstellen gepitcht in de vorm van een online-studiomarkt. Studenten kiezen vervolgens aan welke opgave ze willen werken. De rest van het semester wordt aan deze opgaven gewerkt in de vorm van studio's met maximaal 12 studenten per groep Het moment van de Winterworkshop op 28 tot en met 31 januari 2021 gebruiken we om collectief te reflecteren op het werk van het eerste semester. De reflectie dient vervolgens weer als input voor de studio's van het tweede semester.

Wij kijken erg uit naar de inzichten die we komend semester met elkaar gaan verwerven!

Hartelijke groet,

Het Studioteam van de Rotterdamse Academie van Bouwkunst,
Margit, Hinke, Renske en Thijs

Studio’s
1ste semester

Semester 1

Het Rotterdamse Dak

Vrijdag
Categorie: Klein Gebouw
11 ECTS

Ontwerp:
Caspar Frenken
TU Delft

Onderzoek:
Sereh Mandias
TU Delft

Communicatie:
Tomas Dirrix
Atelier Tomas Dirrix

Het dak spreekt tot de verbeelding. Iedereen kent wel een dakscène uit een film of muziekvideo, maar denk ook aan ook beroemde dak-concerten van de Beatles en U2, modeshows van Chanel, of de architectuur van Le Corbusier.

In deze ontwerpstudio onderzoeken we hoe ongebruikte daken onderdeel kunnen worden van de publieke ruimte van de stad. De aanwezige kwaliteiten van het daklandschap en een onderzoek naar de verschijningsvorm van het dak in populaire cultuur vormen de basis voor het ontwerp van een reeks daken in het centrum van Rotterdam. Daarbij werken we op het raakvlak tussen het dak als interieur en als onderdeel van het stedelijk landschap van de skyline.

Studio bijeenkomsten zullen afwisselend op de daken, in de studio en online plaatsvinden. We werken daarbij samen met De Rotterdamse Dakendagen, waaraan we met de studio een 1:1 maquette zullen bijdragen, die tijdens het festival van 2021 tentoongesteld wordt.

AGRI-culture

Vrijdag
Categorie: Middelgroot
Monofunctioneel Gebouw
11 ECTS

Ontwerp:
Klaas van der Molen
GOLDSMITH

Wesley Leeman
GOLDSMITH

Onderzoek:
Felix Madrazo
IND [Inter.National. Design]

Communicatie:
Lucas Verweij

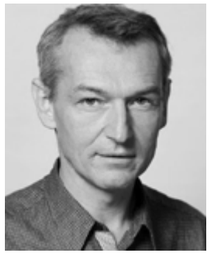

Voedselproductie is geëvolueerd van een relatief kleinschalige, diverse, op de bodem gebaseerde industrie die van oudsher fysiek en sociaal verbonden was met steden, naar een steeds grotere exportgerichte, monofunctionele en intensieve industrie die alleen buiten de steden bestaat. Deze economisch gedreven schaalvergroting heeft gezorgd voor een sterk concurrerende (export)prijs van voedingsproducten en een grote verscheidenheid aan innovaties die de output maximaliseren. De negatieve effecten op het milieu, het verlies aan biodiversiteit, logistieke afstanden en het bewustzijn van de consument zijn nu, mede dankzij de Covid-19 situatie terug op ons netvlies. De studio richt zich daarom op het ontwerpen van nieuwe typologieën voor stedelijke voedselproductie; de stadsboerderij. Studenten onderzoeken de manier waarop verschillende soorten voedsel worden geproduceerd vanuit het architectonische envelop, het structurele skelet, moderne productietechnieken en de leidingen en stromen van voedingsstoffen en afval opdat de boerderij en de stad van elkaar kunnen profiteren op het gebied van circulariteit. Het doel is uitdagend, de vragen zijn veelvoudig. De studio is daarom opgezet vanuit een sterk format met een eenduidige werk- en tekenwijze, waarbij onderzoek en ontwerp parallel lopen.

Nieuwe Zorg voor de Toekomst

Vrijdag
Categorie: Middelgroot
Monofunctioneel Gebouw
11 ECTS

Ontwerp:
Andrea Möhn
Andrea Möhn Architects

Ontwerp + onderzoek:
Femke Feenstra
Gortemaker Algra Feenstra

Communicatie:
n.t.b.

In deze studio gaan we op zoek naar vernieuwende zorgconcepten die een antwoord bieden op de uitdagingen die aan de zorg worden gesteld door COVID-19.

Onderzoek en ontwerpen gaan bij deze studio naadloos in elkaar over en we bedenken in vier groepen voor de 4 onderwerpen ziekenhuis, woonzorgcentra, jeugdzorg/psychiatrie en wonen & zorg in de wijk nieuwe concepten die individueel worden uitgewerkt.

Het werk wordt gepresenteerd op de Healthcare conferentie ARCH21 en de Dutch Design Week 2021. Hiervoor zetten we het onderdeel communicatie in. Ook gaan we proberen zorginstellingen hierbij te betrekken.

IMPACT . THEATER

Vrijdag
Categorie: Middelgroot Multifunctioneel Gebouw
11 ECTS

Ontwerp:
Bart van Kampen
De Zwarte Hond

Floris van der Poel
De Zwarte Hond

Onderzoek:
n.t.b.

Communicatie:
n.t.b.

1. Theater
Wij stellen het theater als noodzakelijk. Als katalysator voor de wijk, met de spin-off effecten die daar bij horen.

2. Locatie
Zuidwijk. Het plan voor Zuidwijk van van Tijen wordt gekenmerkt door open stedenbouw en veel openbaar groen. Zuidwijk mist een eigen theater. Een geprogrammeerd gebouw dat uitdaagt en verbindt.

3. Lading
Het theater is veel meer dan alleen een venue voor voorstellingen. Ontmoeten en cohesie staan centraal: hoe werkt dat en hoe vindt je aansluiting?
Het inspelen op de corona-, klimaat- en cultuur crisissen kan daarbij helpen. Ontstaan er nieuwe krachten welke echt impact kunnen hebben?

4. Opgave
Ontwerp een kleinschalig duurzaam theater van 3.000 M^2.
Duurzaam op alle vlakken: adaptief, sociaal, financieel en energetisch.
Het kernprogramma: een zaal, een buitenruimte en een strategie.
Het nieuwe theater moet bruisen op gebouw- EN op wijk niveau; beiden zouden elkaar idealiter kunnen en moeten versterken. Precies dat.

The Amenity Studio

Vrijdag
Categorie: Groot Gebouw
11 ECTS

Ontwerp:
Albert Takashi Richters
Powerhouse Company

Mike Fritsch
Powerhouse Company

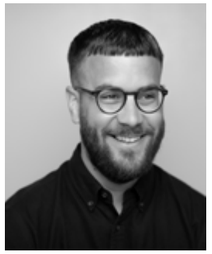

Onderzoek:
n.t.b.

Communicatie:
n.t.b.

a·men·i·ty /əˈmiːnɪti,əˈmɛnɪti/ noun ~ A desirable or useful feature or facility of a building or place. Lat. amoenitās “pleasantness, delightfulness”

Lock-down pushed us all back into our solitary cells and out of the streets. Shortly after we started to miss what made humans come together in settlements in the first place, the social interaction. The recent Covid-crisis has brought to the surface many questions regarding the current urban fabric, some long overdue. As the density of the city increases and buildings become objects of investment and speculation the living and workplaces tend to become standardized spaces. It is in this realm that so-called “amenities” have evolved as a means to compensate for this trend, the term itself being reduced to merely a developer’s buzzword that is meant to add value. But what is this value when the amenities are reduced to basement gyms, empty lap-pools and 2- dimensional shopping streets? In the studio we would like to investigate that what lies between the private city dwelling and the workplace. What lies between is a spectrum of collective, semi-public and public spaces. The so-called third space as coined by Ray Oldenburg in his book “The Great Good Place”. This interface activates the urban, populates the streets and gathers the inhabitants, knitting together the social fabric.

Living Apart Together

Vrijdag
Categorie: Groot Gebouw
11 ECTS

Ontwerp:
Jaakko van 't Spijker
jvantspijker & partners

Joan Almekinders
ZUS

Onderzoek:
Kyra Galjee
Kollektiv K

Nadia Nena Pepels
Studio Nadianena

Communicatie:
n.t.b.

Hoe doorbreken we de macht van de gewoonte in wonen? Hoe normaal was het om een groot deel van de tijd onze woningen leeg achter te laten terwijl we aan het werk waren? Hoe flexibel zijn woongebouwen om zich aan te passen aan onverwachte situaties en routines? Wat zijn basisbehoeften die onveranderd bij wonen horen? Hoe woon je samen en houd je genoeg privacy? Hoe verhoudt dichtheid zich tot veiligheid en gezondheid? Wat is collectiviteit in wonen?

We gaan het fenomeen wonen open en radicaal verkennen door het ontwerpen van een groot woongebouw (50 – 100 woningen). Kunnen we onze fantasie en ontwerpvaardigheden inzetten om op woongebouw uit te komen dat ons verder brengt in het denken over collectiviteit, diversiteit, adaptiviteit, privacy. En hoe verbinden we die met de stad, die – zoals Peter Hall beschrijft – "plaatsen zijn waar de adrenaline door de lichamen van mensen jaagt en door de straten die ze bewandelen. Plaatsen met spanningen en conflicten." We ontwikkelen een manier van ontwerpdenken die we hard nodig gaan hebben in onze steeds compactere, onvoorspelbare en allesbehalve brave steden.

Ontwerpen aan sociale verduurzaming van de Gijsingflats

Vrijdag
Categorie: Ensemble A/S
11 ECTS

Ontwerp:
Tim Devos
endeavour

Zico Lopes
Zico Lopes Architecten

Onderzoek:
n.t.b.

Communicatie:
n.t.b.

De Gijsingflats (bouwjaar ca. 1962) vormen een markant ensemble aan Park 1943, midden in de Rotterdamse wijk Bospolder Tussendijken. De vergrijzende bewoners zijn trots op de wijk en sterk georganiseerd. Tegelijk zien zij armoede, werkloosheid en gezondheid als de belangrijkste thema's. De gebouwen staan aan de vooravond van een grootschalige renovatie. In deze studio gaan studenten verkennen hoe met moment van technische verduurzaming van de gebouwen als een hefboom kan werken voor de sociale verduurzaming van de gebouwen. Tegelijkertijd willen we samen onderzoeken hoe deze opgave een katalysator kan worden voor een inclusieve transitie op schaal van de hele wijk. Het programma van eisen voor de sociale verduurzaming wordt opgesteld in samenspraak met bewoners. Hoe bereik je de bewoners en hoe leg je de verhalen en ambities van bewoners vast? Hoe komen we samen met bewoners tot een gedeeld begrip van wat sociale verduurzaming nu precies inhoudt? Hoe ontwerp je samen met bewoners en hoe communiceer je ontwerpvoorstellen aan bewoners en andere stakeholders. Welke ontwerpinstrumenten lenen zich daar het beste voor? Maar vooral: hoe verhoud je je als ontwerper tot de gemeenschap. Wordt je er onderdeel van of behoud je enige afstand?
De docenten (Tim Devos en Zico Lopes) combineren ervaring met participatietrajecten, sociale innovatie en ontwerpend onderzoek met uitgebreide ervaring van de plek en toegang tot de netwerken.

Crossing Borders

Friday
Category: Ensemble A/S
11 ECTS

Design + research:
Carolien Schippers
-C-A-S-

Negar Sanaan Bensi
ZUS

Communication:
Nassim Razavian
TU Delft

What does it mean to cross, draw, map, read or write a border today?

Investigating the NL-BE border under the influence of the European unification and the recent pandemic, we explore the notion of the border in the various scales of territory, architecture and objects in a continuous process of research and design.

Last year we started an investigation into the Belgian-Dutch border landscape in Dutch Flanders focusing on the transformation of the open border after the European unification. This year we look forward to continuing our journey with a new group moving east towards Baarle Nassau where we find ourselves operating in a completely altered spatial reality. The overnight transformation of the border due to the coronavirus pandemic for us stresses the importance and urgency of investigating the topic of 'Border' from a concrete spatial perspective; mapping, projecting and studying the border territories as 'zones' of 'exchange'. Throughout the studio we emphasize research and design as a continuous process and collectively explore what we can learn from border territories in architectural and urbanistic practice today.

Studio de Intense Stad: mengen en verdichten in de Zaanstreek

Vrijdag
Categorie: Ensemble A/S
11 ECTS

Ontwerp:
Ivar Branderhorst
Ziegler | Branderhorst

Franz Ziegler
Ziegler | Branderhorst

Onderzoek:
Frits Palmboom
PALMBOUT – Urban Landscapes

Communicatie:
Gerrit Timmers
OT rotterdam

Pandemieën, migratiegolven en mobiliteitstransitie zijn oude bekenden voor de stad en voor de ontwikkeling van het vak stedenbouw. Hoe hebben ze in het verleden steden doen groeien en intensivering aangejaagd? De studio richt zich met deze analytische blik op de Zaanstreek, een zeer specifieke 'bandstad' aan weerszijde van de Zaan. Onder de rook van Amsterdam ontwikkelt deze ondernemende industriële stad zich gestaag tot een aantrekkelijke en gevarieerde woon-werkstad. De "Zaanse menging" is inmiddels een begrip en past bij het eigentijdse streven naar gevarieerde stedelijkheid waarin functies sterk gemengde zijn.

We zullen je uitdagen om een Zaanse verdichtingsopgave door de schalen heen te ontwerpen. Begrip van deze bijzondere stad en analyse van de locatie zijn de basis voor het ontwerp. We maken morfologische reductie tekeningen. We onderzoeken de landschappelijke onderlegger en de structuren waarop kan worden doorgebouwd.

Wij bieden deze studio aan in samenwerking met Frits Palmboom (Maak-meester Zaanstad), die jullie meeneemt in de morfologie en de verhalen achter ontwikkeling van een stad. Gerrit Timmers (Theatermaker) leert jullie presentatietechnieken met oefeningen op het podium.

Weerstudio

Vrijdag
Categorie: Buurt
11 ECTS

Ontwerp:
Jens Jorritsma
Obscura

John de Groot
Felixx

Onderzoek:
Reineke Otten

Communicatie:
n.t.b.

De stad is toe aan een grondige verbouwing. Weersextremen nemen toe en gaan ons dagelijks leven meer en meer beïnvloeden. Dat vraagt om een stad die meebeweegt met deze klimatologische veranderingen.
Hoe ziet een klimaatadaptieve stad er uit en (hoe) kun je hier aan ontwerpen? Weerstudio koppelt klimaat aan ruimte, met concrete ruimtelijke uitwerking op wijk-, buurt- en straatniveau.
De studio wordt opgezet volgens 3 pijlers: data, cartografie en ruimte. Tijdens de eerste fase van de studio verkennen we fenomenen rondom het klimaat om grip te krijgen op het onderwerp. Dit doen we aan de hand van klimaatthema's zoals hitte, water en droogte. Daarnaast onderzoeken we wereldwijd ruimtelijke typologieën waarbij klimaat en ruimte (woning, straat, stad) elkaar sterk hebben beïnvloed.
Uitkomsten van het onderzoek zetten we om in 'weerkaarten' voor de stad, waar inzichtelijk wordt gemaakt hoe de verschillende klimaatthema's de verblijfskwaliteit van de stad beïnvloeden en waar kansen liggen voor verbetering. Deze weerkaarten zijn meteen de basis voor de ruimtelijke ingreep.
Het ontwerp is een of meerdere ingrepen in de bestaande stad waarbij verblijfskwaliteit in de openbare ruimte en stedenbouwkundige typologieën aan elkaar worden gekoppeld. Het onderzoek resulteert in het inpassen van een verdichtingsopgave in de bestaande stad waarbij het veranderende klimaat zowel gebouw als straat herdefinieert.

De haven van Antwerpen

Vrijdag
Categorie: Regio
11 ECTS

Ontwerp:
Bram van Ooijen
bureauUfo

Maxime Peeters
Port of Antwerp

Onderzoek:
Carmen Van Maercke
Architecture Workroom Brussels

Communicatie:
Gosia Olchowska

Een haven is een gigantische hub tussen mondiale stromen en lokale ketens. Niet alleen goederen worden hier geïmporteerd en geëxporteerd, de Haven is ook een draaischijf voor energie- en chemische stromen, een plek waar mensen werken, vetrekken en toekomen. Doorheen de stevige groei van de Europese havens zijn haven en stad letterlijk uit elkaar gegroeid. Bedrijven zijn als eilanden verbonden via water, weg, spoor en pijpleidingen. Waar fossiele bronnen de motor waren voor de economische groei, dwingt de klimaatcrisis ons te schrijven aan een nieuw 'glo(bal/lo)cal' verhaal onder meer gebaseerd op hernieuwbare energie en circulaire grondstoffen. Daarnaast heeft de corona-crisis met een schokgolf de mondiale ketens verstoord, de vraag naar olieproducten doen kelderen, en bepaalde globale goederenstromen in vraag doen stellen. Dit kan weleens de transitie naar een post-fossiele haven en wereld versnellen. Hoe zou deze er uit kunnen zien, en welke andere transities kunnen elkaar daarin versterken voor een weerbare en meer lokaal verbonden haven van de toekomst?

Kwartaal 1:

Het grote stenen huis op het land

Vrijdag
Categorie: Klein Gebouw
6 ECTS

Ontwerp:
Marjolein van Eig
BureauVanEig

Onderzoek:
Joost Emmerik
EMMERIK garden design and research

Ten zuiden van Rotterdam ligt de Hoeksche Waard, een landschap van weidse polders, omsloten door smalle dijken. Een vlak, open landschap met verre zichten. Het grote stenen huis op het land gaat over het ontwerp van een woonhuis/gebouw in dit weidse landschap. Klassieke architectonische thema's als verhoudingen, lichtval, sculpturaliteit, materialiteit spelen een belangrijke rol. Daarnaast is er aandacht voor een aantal thema's uit de kunstwereld, zoals het sublieme en vervreemding. De kleine schaal van de opgave geeft ons de kans om de details te behandelen; kozijnstijlen, trapleuningen, deuren, plafonds. Leidraad in de 6 weken die we hebben is het boek 'Bouwen in Amsterdam' door Zantkuijl. Daarbij kijken we ook naar de toekomst. Nederland heeft een lange traditie van baksteen architectuur. In de huidige maatschappij zijn alle ogen gericht op hout. In deze studio gaan we op zoek naar de alternatieven voor hout. Met welke materialen kunnen we op een duurzame manier een stenen huis maken?

Scenarios at street level

Friday
Category: Street S/A
6 ECTS

Design:
Thijs van Spaandonk
Bright

Chidi Onwuka

Research:
Lynne Brouwer

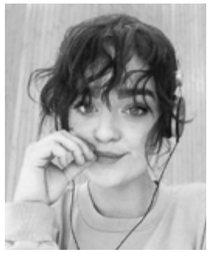

What conceivable futures does COVID-19 propose to us? In the past three weeks, the students of the RAvB have been working on this question on the basis of the themes living, working, recreation, mobility and public facilities. In this studio, we will integrally bring together all the insights presented by the twenty groups into an axial cross of core uncertainties. This provides us with four scenarios, each of which narrates a possible future. These futures are not interchangeable, we don't have to make a choice. The four different futures can co-exist or co-exist. We will provide the four futures with their own, internally consistent narrative that makes statements about the different themes in mutual coherence, but also about the details of the daily routine of life in that future. The aim is that each scenario leads to an equally imaginable future. To estimate predictability, the stories are illustrated by a collage at eye level that are clearly family but clearly differ from one another.

Kwartaal 2:

The Design of the Encounter

Friday
Category: Small Building
5ECTS

Design:
Alessandra Covini
Studio Ossidiana

Communication:
Giovanni Bellotti
Studio Ossidiana

The Design of the Encounter will be a design and research based studio, which will look at architecture and design as a form of communication and negotiation between species. Starting from the work of architects (Cedric Price, Andrea Branzi and Aldo van Eyck, among others), and the writing of authors (Donna Haraway, Bruno Latour, William Cronon and others), we will look at the design project as an exercise in communication across scales, towards public realms dedicated to the spatial and political negotiation between different species, climates, and actions. Through the study of architectural and urban types (such as zoos, aquariums, preserves, aviaries, cages, etc.) the goal will be to conceptualize and design “mediative objects”, spaces and tools capable of representing and engaging with critical and thoughtful practices of inter-species relations, towards new definitions of “nature”.

Site Stories Hoog Catharijne

Vrijdag
Categorie: Straat S/A
5 ECTS

Ontwerp:
Florian de Visser
SITE STORIES

Anne Seghers
RUIMTEVOLK

Onderzoek:
Joost Emmerik
EMMERIK garden design and research

In deze studio nemen we Hoog Catharijne in Utrecht onder de loep, een project uit de jaren zestig met utopische doelstellingen. Het moest een oplossing bieden voor grote knelpunten in de Utrechtse binnenstad rondom zaken als bereikbaarheid, voorzieningen en identiteit. Al snel bleek dat de grote beloftes niet waargemaakt konden worden, waarna uiteenlopende transformaties volgden. In 2022 wordt de allergrootste transformatie opgeleverd in combinatie met een complete verbouwing van het stationsgebied. Het jaar van Covid-19 geeft ons veel nieuwe inzichten over wat onze levens en leefomgeving betekenis geeft en de rol van mobiliteit hierin. Is Hoog Catharijne toekomstbestendig gemaakt of zien we een laatste stuiptrekking van een oude droom?
In deze studio gaan we dat van dichtbij bestuderen door middel van hands-on veldwerk in en rondom “the mall”. We formuleren alternatieve narratieven voor Hoog Catharijne en werken met verhalende maquettes aan een nieuwe gids voor dit Utrechtse megaproject

Studio’s
2de semester

Semester 2

N.t.b.

Categorie: Klein Gebouw

Roxane van Hoof en Claudio Saccucci

Categorie: Klein Gebouw

Jan Nauta en Benjamin Filbey

Categorie: Middelgroot
Monofunctioneel Gebouw

Servie Boetzkes en Gabriel Peña

Categorie: Middelgroot
Multifunctioneel Gebouw

Bart Hollanders en Laurens Boodt

Categorie: Groot Gebouw

Remco Bruggink en Sanne van Manen

Categorie: Groot Gebouw

Wildcard

Categorie: Ensemble A/S

Bernardina Borra

Categorie: Ensemble A/S

Wouter Veldhuis

Categorie: Ensemble S/A

Riëtte Bosch

Categorie: Wijk

Lena Niel

Categorie: Stad

Kwartaal 3

N.t.b.

Categorie: Middelgroot
Monofunctioneel Gebouw

Frederik Pöll

Categorie: Straat S/A

Kwartaal 4

N.t.b.

Categorie: Middelgroot
Monofunctioneel Gebouw

N.t.b.

Categorie: Straat S/A

Rotterdamse
Academie
van
Bouwkunst

Masteropleidingen
Architectuur & Stedenbouw

Iktinos

Iktinos

De Iktinosprijs is in 1969 ingesteld door architect Huig Maaskant, medeoprichter van de Rotterdamse Academie van Bouwkunst. De prijs wordt jaarlijks uitgereikt met het oogmerk de Academiestudent te prijzen die “… door kwaliteit en karakteristiek van het studieresultaat een (culturele) bijdrage heeft geleverd aan onderwijs, onderzoek en praktijk van de architectuur of stedenbouw”.

Het ging Maaskant daarbij uitdrukkelijk om tussentijdse studieresultaten en niet om afstudeerprojecten. Op voordracht van de docent(en) kan uit elke kwartaal- en semesterstudio één project genomineerd worden voor de Iktinosprijs.

In deze programmagids presenteren we de nominaties uit het studiejaar 2019-2020. De bekendmaking van de winnaar van de Iktinosprijs vindt plaats tijdens de opening van het academisch jaar.

De prijs is een stipendium van € 2.000 en een ereplaats op de ‘Wall of Fame’ van meer dan veertig jaar Iktinos!

36	01	ARIA VAN STEIJN	Vijf Woningen
38	02	MELVIN VAN DEN HOUDT	Palazzo aan de Via della Concilliazione
40	03	MOJDEH AMIRI	Brojerdi Paleis
42	04	WILLEMIJN MEEUSEN	Stadhuis Passage
44	05	JESSE WIJNEN & SVEN SCHOUTEN	Een nieuwe reconstructie van M4H
46	06	DAVE VAN TOOR	COPY CAT
48	07	KEVIN VAN ELTEN	Diezepark s'-Hertogenbosch
50	08	MAARTEN DE WITTE	Welcome Home(s)
52	09	THIJS DE BOER	Operatie Paalrot
54	10	BART JAN VAN WIJK	Rituals of the bathhouse
56	11	MONTEI DI MATTEO	Olympic Phenotype
58	12	AYLA STOMP	Een nieuwe blik op stadsvernieuwing.
60	13	CHARLOTTE MEIJERINK	De duur van duurzaamheid
62	14	AYLA STOMP	Cultuurhuis Pompenburg
64	15	FRIEDER VOGLER	Border and Event

66	16	LARS FRAIJ	Mausoleum 0-RD-10-M
68	17	LUÏSA JACOBSE	Basisschool De Bonte Geit
70	18	BRAM FRANKEN	Sculpting Time
72	19	MARJOLIJN VROLIJK	STADSmuseum Den Haag
74	20	JOPPE KUSTERS	Garage
76	21	MERVE BOYUK	De kracht van de buurt
78	22	ROBERT ZANDJANS	Hoog & droog
80	23	RONJA DMOCH	Mekong in the Making
82	24	LUUK VAN ZWAM	The New Delta Economy
84	25	LAURA ALETRINO	Prototyping Transformator
86	26	MARK VAN WASBEEK	Het Tektonisch Raamwerk
88	27	MEES DIJKMAN	Ecologische vrijplaats
90	28	GIAN BURGERS	Oud-Mathenesse onder BTK
92	29	MARK VAN WASBEEK	Monument Oude Westen
94	30	THIJS DE BOER	Recreation Revisited
96	31	SOPHIE MENSONIDES	Groene Drager

01

ARIA VAN STEIJN

Vijf Woningen

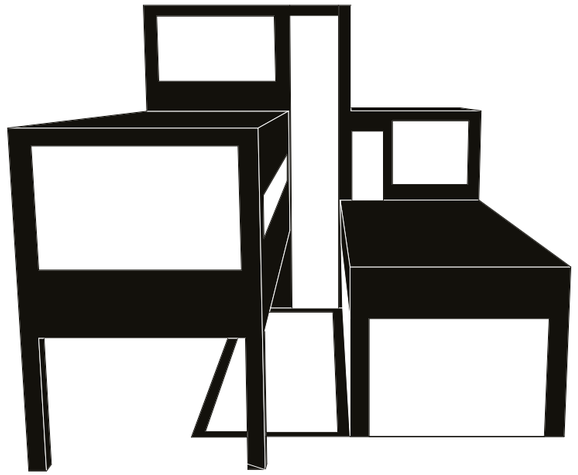

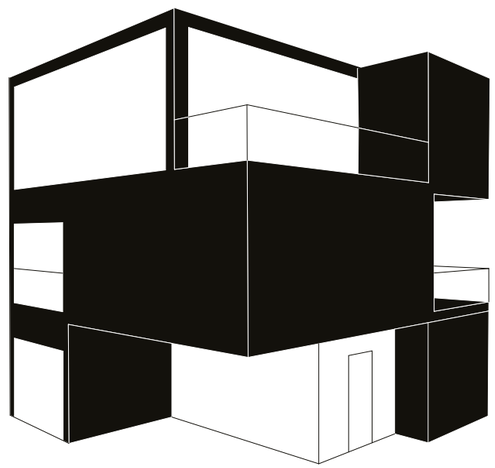

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

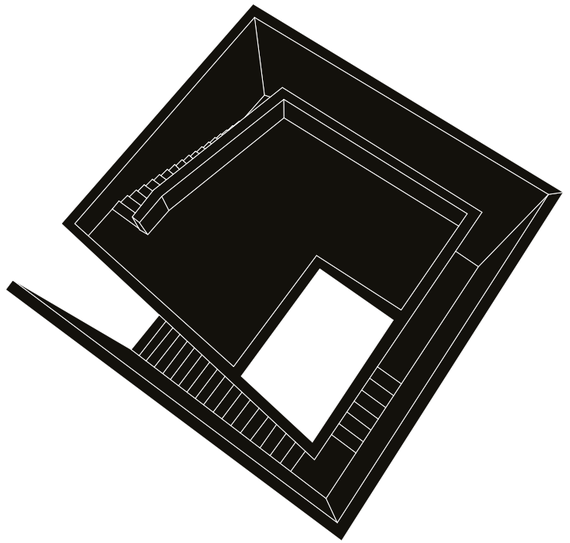

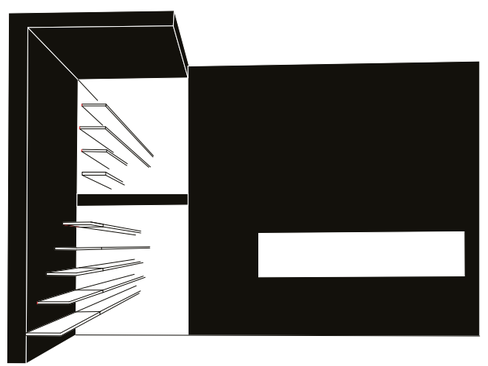

Elementair Ontwerpen

Semesterstudio Architectuur

Docenten: Jasper de Haan , Violette Schönberger, Ernie Mellegers en Kras Bocklandt

De studio Elementair Ontwerpen is een oefening in ontwerpvakmanschap. Voortbouwend op de oefeningen die O.M. Ungers aan zijn studenten gaf aan de TU in Berlijn in de jaren zestig, ontwerpt elke studenten verschillende huizen tijdens deze studio. Iedere twee weken wordt een nieuwe opgave verstrekt. Het programma van eisen was eenvoudig en iedere keer hetzelfde, maar er was iedere keer een andere, op het eerste gezicht vreemde, randvoorwaarde: geen ramen aan de buitenkant, de voordeur op 4,75 meter hoogte of een inpandig zwembad.

Aria van Steijn ontwierp vijf huizen, waarvan vier hier afgebeeld. Met de klok mee: huis met een zwembad, huis zonder openingen maar met de voordeur op 4,75 meter hoogte, huis met 250 meter boeken en huis in een kubus van 10x10x10 meter.

02

MELVIN VAN DEN HOUDT

Palazzo aan de Via della Concilliazione

De Romeinse Palazzi

Semesterstudio architectuur

Hans van der Heijden, Theo van de Beek, Like Bijlsma en Remy Jansen

De studio was op zoek naar dat wat Rome vitaal, dynamisch en bruisend maakt: de versmelting van haar historische en hedendaagse wooncultuur. De traditionele blokken van de stad bevatten een rijke verzameling aan varianten op de palazzo-typologie. Daarin zijn de expressie en waarde van het hof net zo belangrijk als het exterieur van het blok.

Studenten analyseerden een reeks palazzi én ontwierpen een woongebouw als architectonisch object. De realiteit van de productie en het bouwen was daarbij essentieel, net als het verband tussen stadsweefsel, woningtypologie en architectonische uitwerking.

Melvin van den Houdt maakte een ontwerp voor een moderne Palazzo aan de Via della Concilliazione, met een zachte overgang voor de bewoner naar zijn woning, en voor de voorbijganger naar de commerciële ruimtes aan de begane grond.

03

MOJDEH AMIRI

Brojerdi Paleis

Architectura & Natura

Semesterstudio architectuur

Docenten: Sander Rutgers, Lauren Dierickx, Jan Minne en Frederik Willemarck

De studio verkende een nieuw evenwicht tussen architectuur en natuur, tussen binnen en buiten, exterieur en interieur. Architecturale materiaalkeuzes en plantenkeuzes staan niet los van elkaar. Groen is ook licht en ruimte, met een extra, levende tijdsdimensie. Een bestaand gebouw wordt een publieke tuin en verandert de architectuur. Het ontwerp van de tuin gaat samen met de aanpassing van het bestaande gebouw. Afbraak, behoud, transformatie. Constructie, structuur, ruimte. Door de tuin is een andere taal van toepassing op het gebouw. Gevels worden tuinmuren. Binnen wordt buiten. Geklimatiseerd wordt verwarmd door de zon. Waterdicht wordt watervast. Zon, regen, warmte, koude: het gebouw wordt overgeleverd aan de elementen.

Mojdeh Amiri nam het Brojerdi-paleis, een beroemd historisch woonhuis in de stad Kashan in Iran, als vertrekpunt voor haar verkenning.

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

04

WILLEMIJN MEEUSEN

Stadhuis Passage

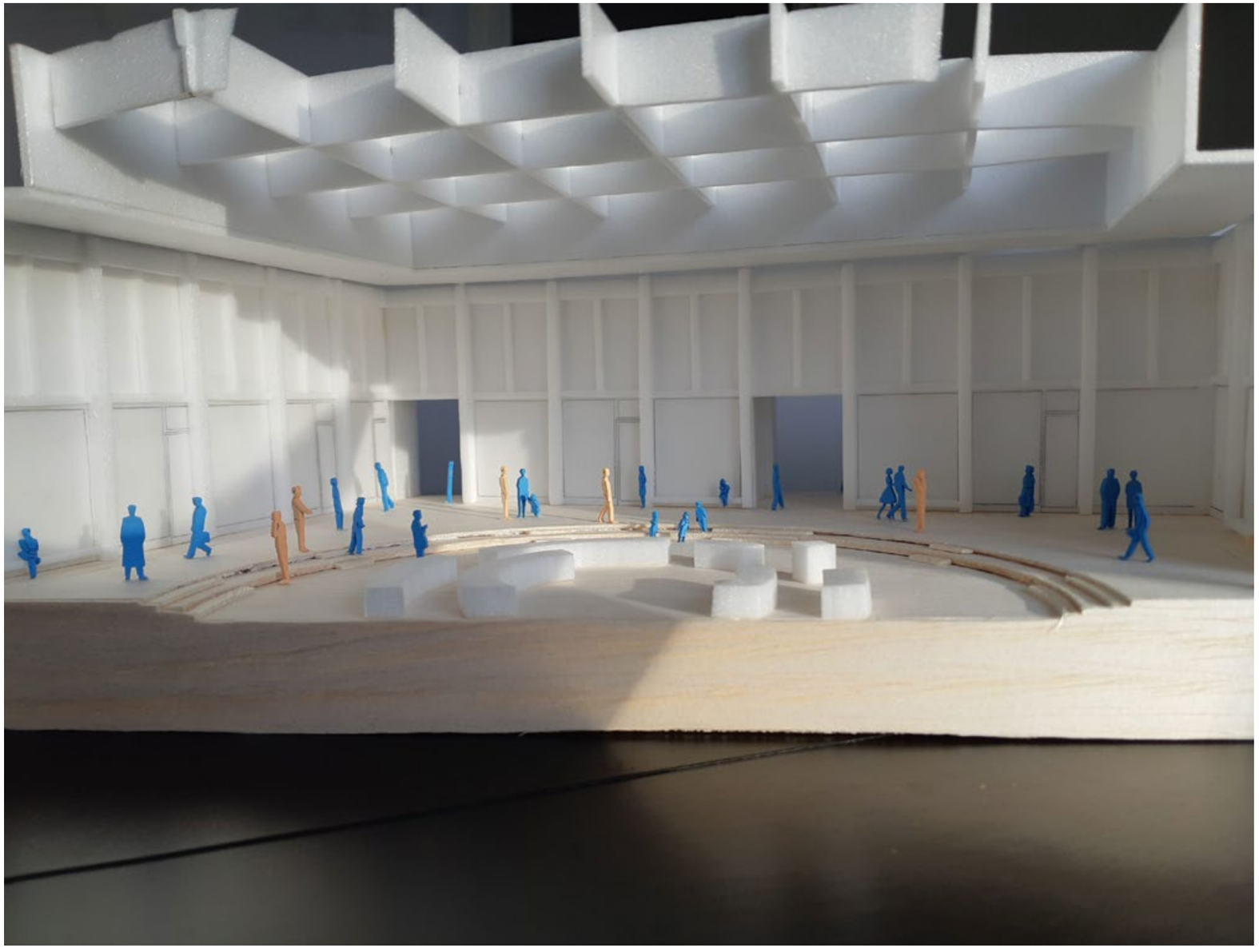

« Terug naar inhoud Iktinos
Programma 2020-2021 — Iktinos

Stadhuis Rituelen

Semesterstudio architectuur

Docenten: Gert Kwekkeboom, Wouter Tooren, Kaita Shinagawa en Christianna Tsigkou

De typologie van het raadhuis en de raadszaal zoals we die kennen lijkt verouderd. Wat gebeurt er in het stadhuis van de toekomst? Welke ruimtelijke structuur past bij hedendaagse scenario's voor debat, opinievorming, inspraak en besluitvorming? Hoe representeert de (interieur) architectuur de gemeenschappelijke idealen?

Studenten werden uitgedaagd prikkelende ruimtes te ontwerpen die op eigentijdse wijze de lokale besluitvorming kunnen faciliteren, resulterend in een serie provocatieve maquettes.

Willemijn Meeusen ontwierp een stadhuis in de vorm van een passage waarin burgers en politiek elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in gesprek te kunnen gaan, om zo de kloof tussen burgers en de politiek te overbruggen. De passage stimuleert de toevallige ontmoetingen. Zo ontstaat er een verbinding met de burger en wordt de gemeente zichtbaarder, begrijpbaarder en toegankelijker.

05

JESSE WIJNEN & SVEN SCHOUTEN

Een nieuwe reconstructie van M4H

Hi-Rise

Semesterstudio architectuur

Docenten: Stefan Prins, Albert Takashi Richters, Arjen Knoester, Gert Ververs en Pim Peters

Rotterdam heeft de laatste vijf jaar in razend tempo aan populariteit als woonbestemming gewonnen. Kwalitatief en comfortabel wonen in het centrum is zeer gewild. Maar kan dat ook samengaan met de eisen die de klimaatopgave stelt? Met hoogbouw creëer je goed bereikbare woon- en werkruimte, maar kan een toren een bijdrage leveren aan duurzame stedelijkheid? Hoe ziet klimaatbestendig stedelijk wonen er uit in een 'genereuze' stad, en hoe kan een woontoren daar een rol in spelen?

De studio ging op zoek naar antwoorden zonder daarbij de bekende uitdagingen bij het ontwerpen van hoogbouw uit het oog te verliezen, zoals menging van programma, de relatie tussen structuur en flexibiliteit en de interactie tussen plint en stad.

Jesse van Wijnen en Sven Schouten namen het constructieve karakter van de bebouwing in het Merwe-Vierhaven gebied als uitgangspunt voor hun ontwerp van een activistisch gebouw dat inzet op hergebruik en dat profiteert van de ruimtelijkheid van nieuwe constructiemethodieken.

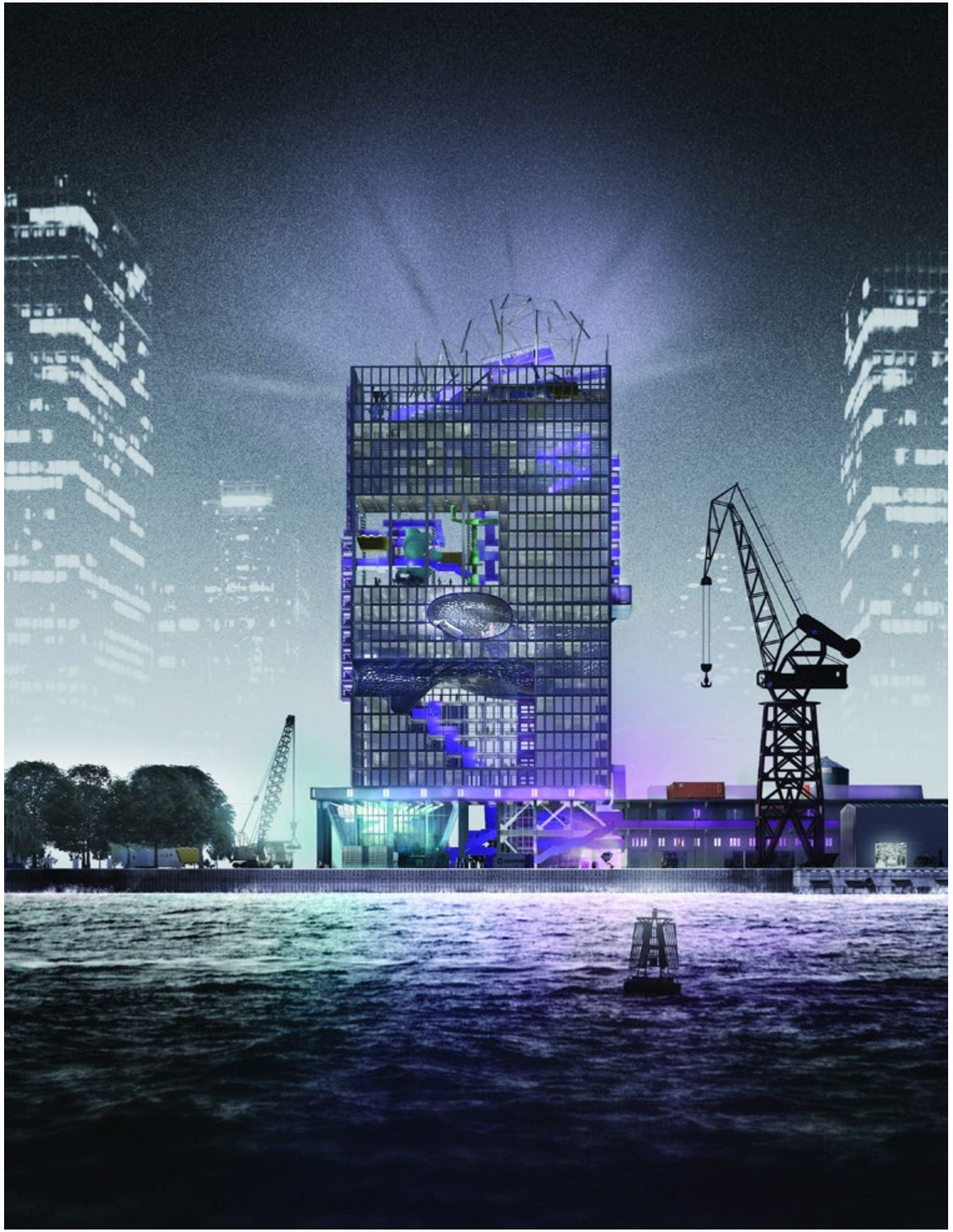

06

DAVE VAN TOOR

COPY CAT

Generic & Specific

Semesterstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Bart Hollanders, Laurens Boodt, Vlad Ionescu, Dirk Jaspaert en Sven Beirnaert

Major ecological and political changes are rattling at the gate. How can you determine your own position and define ideas in the debate facing those changes? Students investigated how to reinterpret the city and the countryside on the basis of texts such as ‘The Generic City’, ‘Ornament and Crime’, ‘A Green Archipelago’ etc. What makes the environment generic or specific? Are there still monuments today? Is ‘the monumental’ in contemporary terms defined by Facebook, Google, a side-walk tile, Louis Vuitton or the vanished spire of Notre Dame? And can you, subsequently, derive a structure from the research on the basis of which you can design?

Dave van Toor redesigned an agricultural estate near Brussels and designed generic and a specific varieties of the existing country house for the new park.

07

KEVIN VAN ELTEN

Diezepark s’-Hertogenbosch

Atlas Den Bosch

Semesterstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Ivar Branderhorst, Frank Ziegler, Paul Broekhuisen en Gerrit Timmers.

De studio richtte zich op de belangrijkste basisvaardigheden van contextueel ontwerpen in verschillende stedelijke omgevingen, uitgaand van getekende analyses door de schalen heen. De analyses vormden de inspiratie voor ontwerpopgaven op drie verschillende locaties aan de zuidkant van Den Bosch, met steeds hetzelfde programma. Door deze aanpak worden stedenbouwkundige wetmatigheden en verkavelingsmogelijkheden inzichtelijk.

Het plan Diezedorp van Kevin van Elten respecteert de openheid rondom het Fort Crèvecoeur. Het functioneert als zelfvoorzienend dorp en als recreatieve hub, het startpunt waar vanuit men van het Dieze-eiland het buitengebied in trekt.

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

08

MAARTEN DE WITTE

Welcome Home(s)

Global Village Veldhoven

Semesterstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Maxime Peeters, Jan Vermeulen, Tijs van den Boomen en Remco van de Craats

ASML, de wereldwijde marktleider op het gebied van machines voor de halfgeleiderindustrie, trekt duizenden techneuten uit alle windstreken aan, waardoor het dorp Veldhoven snel internationaliseert. Nog sterker dan in de grote steden zijn de expats hier geen tijdelijke passanten, maar mensen die huizen kopen en kinderen krijgen. Een flink deel zal er dan ook blijven wonen. Dat zorgt voor problemen én kansen rond huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg. Internationale kenniswerkers zijn weliswaar gewone mensen met gewone wensen, maar om ze te behouden voor de Nederlandse economie én om ze uit hun isolement te halen, is er meer nodig dan een besef van hun normaliteit.

Maarten de Witte stelt dat expats zich vooral welkom moeten voelen en stelt een nieuwe manier van wonen voor, namelijk Welcome Home(s): tijdelijke co-living woningen gekoppeld aan huizen voor permanente bewoners.

09

THIJS DE BOER

Operatie Paalrot

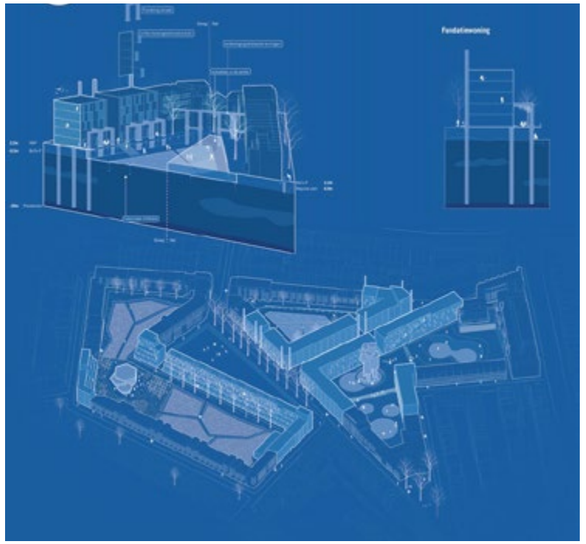

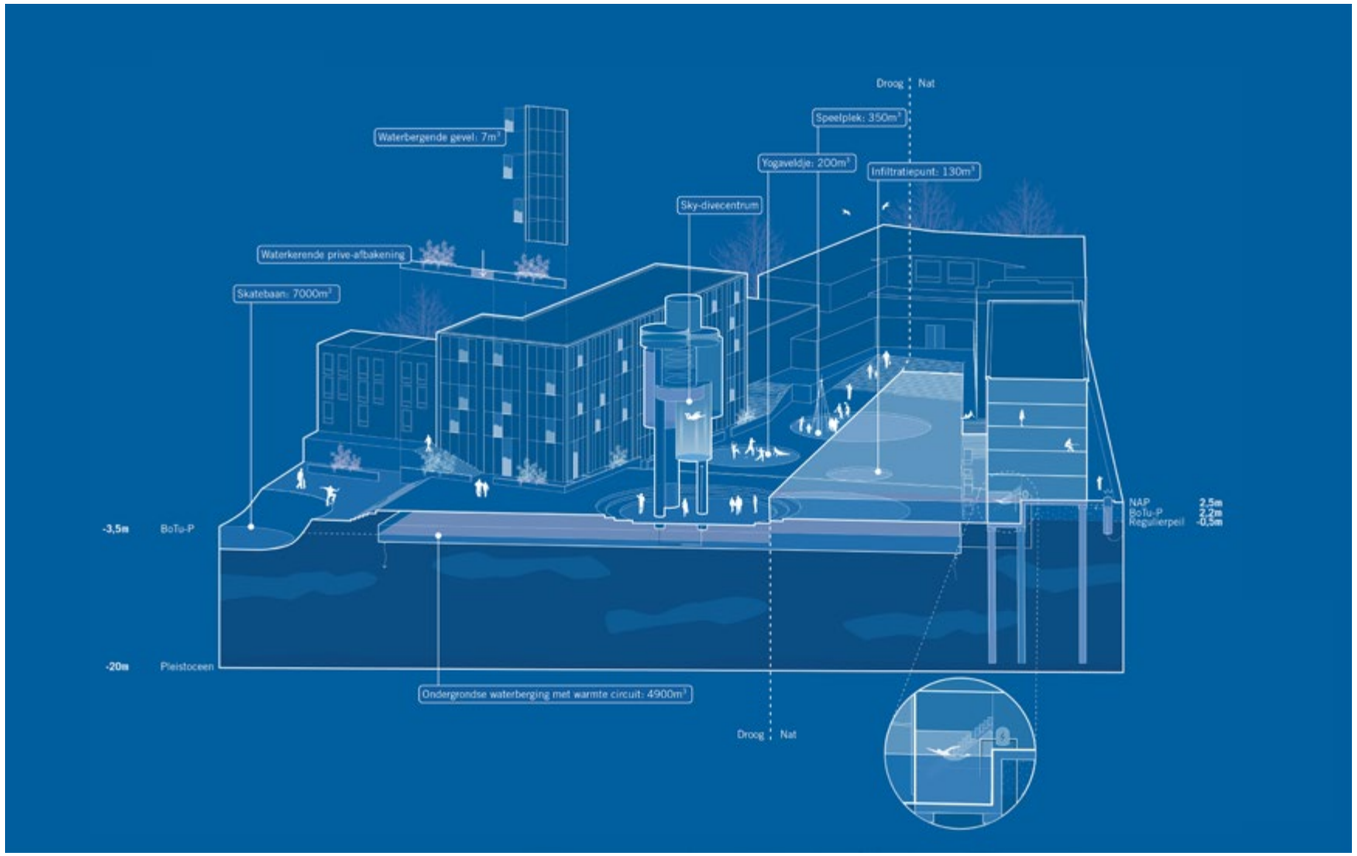

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Ontwerpen aan de ondergrond

Semesterstudio stedenbouw

Docenten: Jens Jorritsma, John de Groot en Lucas Zoutendijk

De ondergrond gaat een grote rol spelen bij het tegemoet treden van de klimaatopgave, door ruimte te bieden aan infiltratie en buffering en aan een nieuwe energie-infrastructuur. Wat betekent dat voor de wereld erboven?

In deze studio stond de wisselwerking en samenhang tussen boven- en ondergrond expliciet op de agenda. Werkgebied was Bospolder Tussendijken, die als een van de eerste wijken van Rotterdam van het aardgas af gaat. Een grondige verkenning van de ondergrond was vertrekpunt voor het ontwerpend onderzoek. Met maquettes op grote schaal werd de samenhang van onderzoek en ontwerp én van boven- en ondergrond verbeeld.

Thijs de Boer nam in acht stappen de grondwaterhuishouding onder de loep en ontwikkelde

Operatie Paalrot, het laatste redmiddel voor verzakkende steden in Nederland en de rest van de wereld.

Rituals of the bathhouse

Cooking and making – a comparative methodology of design

Kwartaalstudio architectuur

Docenten: Andy Yu en Hinke Majoor

This studio is grounded in the conviction that disciplines outside of architecture can help us to get a deeper understanding of architecture. Take cooking, for example. Chef Ferran Adrià creates his dining experiences not different from the way architects create spaces. He works in such a clarity that one totally understands he is considered to be the best chef. Not because of his palette, but because of his thinking and method. By studying his method students tried to understand spaces in a novel way. The process of the studio was all about exploring and reinventing the vocabulary of spaces. The result of this process was left largely open to the students in their expression of a haptic and phenomenal outcome. Like in cooking, the act of making - in this case the act of making models and objects – was to be the predominant result.

Bart Jan van Wijk responded by designing a bathhouse in which the layout of the floor intensifies the experience and the rituals rituals of bathing.

Olympic Phenotype

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Positioneren

Kwartaalstudio architectuur

Docenten: Klaas van der Molen en Lucas Verweij

In deze studio stond de vraag naar de eigen ontwerpmethode centraal. Deelnemers begonnen met een grondige analyse van de ontwerpen uit hun studie tot nu toe. Op basis van deze analyse definieerden ze de eigen ontwerpopgave. Daarbij werd de kracht van de groep benut, door ook elkaars bestaande ontwerpen te becommentariëren. Waar zit je kracht als ontwerper, waar zitten de valkuilen en welke aspecten van je ontwerpproces wil je liever niet onder ogen zien? De studio richtte zich vooral op studenten in het laatste jaar voor hun afstuderen.

Monteo di Matei verdiepte zich in algoritmisch ontwerpen, waarmee efficiënter met complexiteit kan worden omgegaan, wat uiteindelijk slimmere en duurzamere gebouwen oplevert. Hij ontwierp op basis van deze principes de huisvesting van de Nederlandse Olympische sporters in Tokyo.

AYLA STOMP

Een nieuwe blik op stadsvernieuwing

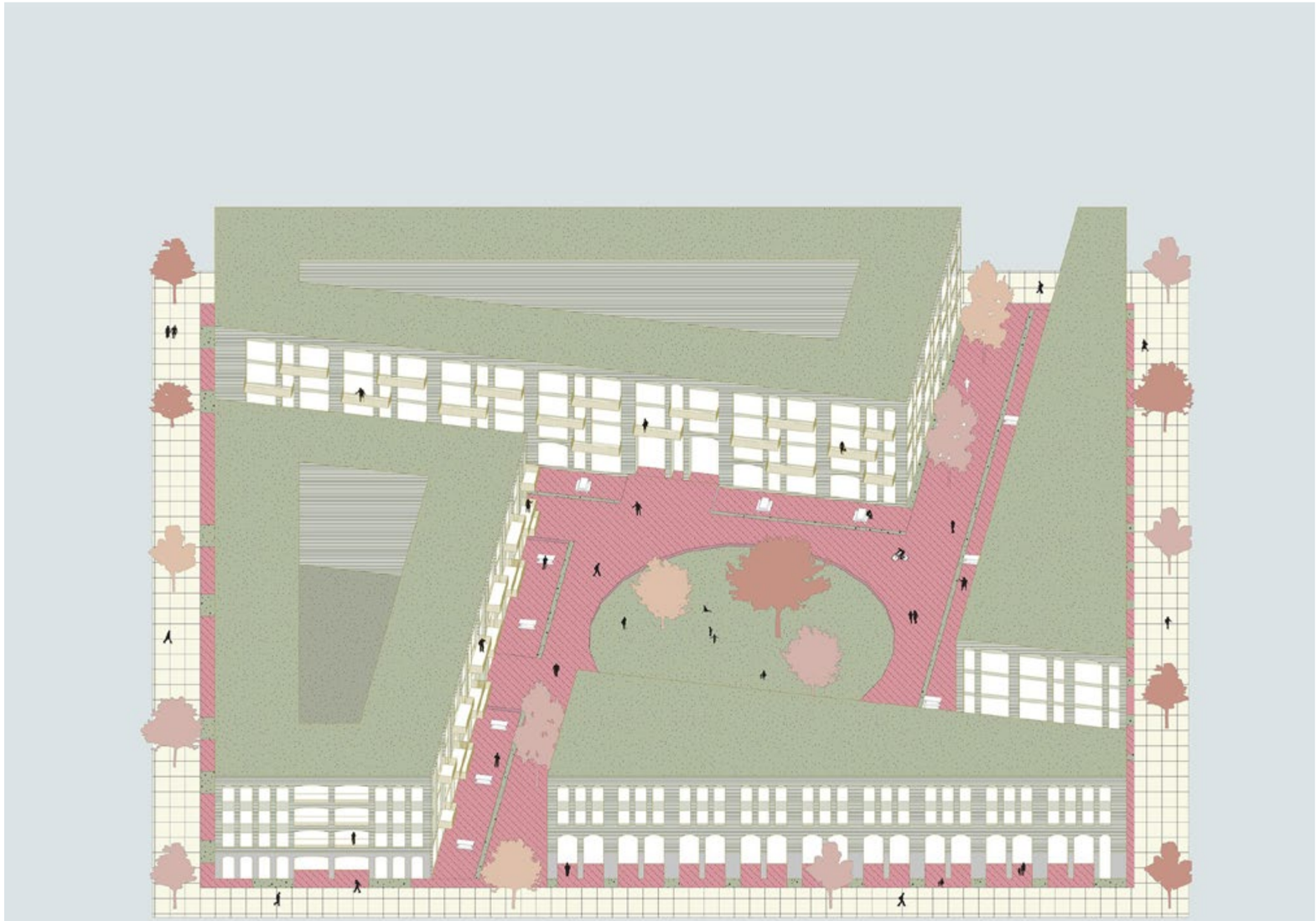

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Stadsvernieuwing Revisited

Kwartaalstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Marjolein van Eig, Stef Bogaerds en Sebastian van Damme

Tijdens de Rotterdamse stadsvernieuwing is er veel misgegaan: bouwblokken werden gesloopt om plaats te maken voor kale pleinen en ze werden opgetopt met trespa dakdozen en gerenoveerd met kunststof kozijnen, waardoor de gevels vlak werden. Een voorbeeld daarvan is de Oostervantlocatie in Rotterdam-West. Hier maakte een stadsblok plaats voor een winderig plein en een zwembad met dichte gevels en een golfplaten dak. De locatie is momenteel een interessante ontwikkellocatie. Wat kunnen we doen om in dit deel van de stad de beste stadsvernieuwing van deze eeuw te realiseren? Hoe maak je hier een fijne openbare ruimte, hoe sluit je goed aan op het stedelijk weefsel en welke architectuur geeft de straat een stedelijk gezicht? Om dergelijke vragen te beantwoorden, werkten studenten op verschillende schaalniveaus, van stedelijk weefsel tot entree en van binnenwereld tot aantakking op de straat.

Ayla Stomp zet in haar voorstel het spanningsveld tussen privaat, collectief en openbaar in als effectief instrument om bij bewoners een sterk thuis- en buurtgevoel te creëren.

13

CHARLOTTE MEIJERINK

De duur van duurzaamheid

No Waste, No Copy Paste

Kwartaalstudio architectuur

**Docenten: Ferry in 't Veld,
Nina Aalbers, Woud Jansen**

Al jaren bouwen we gebouwen zó dat ze niet gedemonteerd kunnen worden, onder andere doordat ze aan elkaar worden 'geplakt' of doordat er gebruik wordt gemaakt van composieten.
En als ze al ontmanteld kunnen worden, vervalt de esthetiek in hi-tech of tweedehands architectuur. Welke architectuur kan er gemaakt worden wanneer we ook de duurzaamheid van schoonheid erkennen? Hoe kan een gebouw voorbereid zijn op een onvoorspelbare toekomst?

Onderzocht werd waar de omslag ligt tussen circulariekoek en circulariteit, door een paviljoen voor natuur- en milieueducatie te ontwerpen dat zelf voorbeeldig is op dat vlak. Met het herdefiniëren van de uitgangspunten voor de materialisering van het ontwerp werd geprobeerd om gezamenlijk inzichtelijk te maken waar de kansen en voor- en nadelen van circulaire strategieën liggen. Een strooptocht langs oude en nieuwe materialen brengt ons van COPY-PASTE naar CUT-PASTE.

In het ontwerp voor een kinderboerderij van Charlotte Meijerink belichaamt de schil van stampleem de lange levensduur van het gebouw. Het interieur is daarentegen volledig demontabel en aanpasbaar.

14

AYLA STOMP

Cultuurhuis Pompenburg

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Een centrum voor Pompenburg

Kwartaalstudio architectuur

Docenten: Tobias Tonch en Ryanne Janssen

Pompenburg is één van de belangrijkste en meest complexe verdichtingslocaties van Rotterdam. Voor dit ongedefinieerde gebied tussen Pompenburg, Schiekade, Heer Bokelweg en Stroveer is een plan gemaakt dat Pompenburg ruimtelijk moet gaan verbinden met de Agniesebuurt en het Oude Noorden en met de binnenstad. Voor een nog niet ingevuld deel van het plan – de kop van de Hofbogen - ontwierpen studenten een multifunctioneel gebouw dat de straat met het dak van de Hofbogen verbindt. De precisie van de programmakeuze en de onderbouwing daarvan speelden een cruciale rol.

Ayla Stomp ontwierp Cultuurhuis Pompenburg, een multifunctioneel complex met een enorme gebogen buitentrap die dwars door het gebouw snijdt.

Border and Event

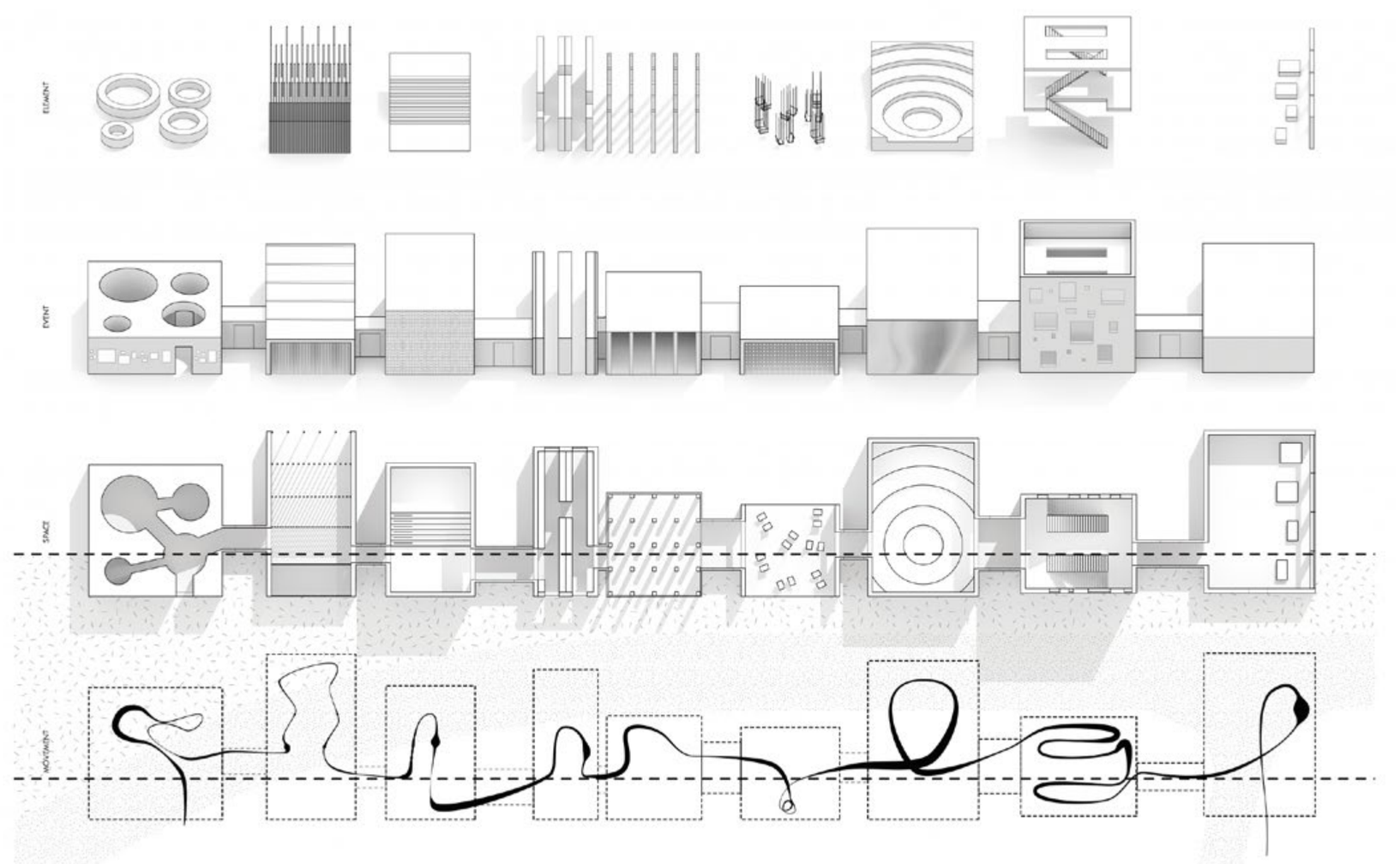

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Crossing Borders - Overslag

Kwartaalstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Carolien Schippers en Negar Sanaan Bensi

Overslag on the Dutch-Belgian border, like many other places in European border areas, is experiencing economic and demographic decline.

The studio was looking for the potential of such border zones, starting by exploring the border zone and analyzing the urbanistic and architectural strategies through which separations or connections are made in Overslag. Students also investigated how social developments and the debate about European borders came together in the physical space of the village. They then chose a location on which to design a new small campus for Interreg, the organization that seeks to promote cross-border cooperation in the EU.

Frieder Vogler investigated the notion of movement along the Dutch and Belgian Border. He translated his experiences into a new composition of architectural spaces.

16

LARS FRAIJ

Mausoleum 0-RD-10-M

Architectuur voor de doden in het altijd veranderende rijk der levenden

Pozen

Semesterstudio architectuur

Docenten: Tim Peeters, Thomas van den Berghe, Stef Bogaerds en Paul Swagerman

Studio POZEN verkent de termijnen van architectuur: seconde, minuut, dag, jaar, eeuw en eeuwigheid. Hoe ziet een gebouw voor een minuut eruit? En voor een dag? Of voor duizend jaar? Lars Fraij ontwierp een Mausoleum voor Rotterdam.

Nergens zijn de mensenhanden die een stad maakten zo voelbaar als in Rotterdam, de stad die na 14 mei 1940 opnieuw moest worden opgebouwd. In Rotterdam maken de mensen de stad; dit project is een groots eerbetoon door hen voor altijd in hun stad te bewaren. Het Mausoleum voor Rotterdam suggereert een plek voor de doden van de stad, een verticale dodenplaats die de relatie tussen leven en dood binnen de stad verkent. De noodzaak om deze conditie te onderzoeken biedt de mogelijkheid om efficiënt te reageren op het vraagstuk van ruimte, maar ook om te kijken naar de culturele identiteit van de stad die dit plechtige programma kan opnemen binnen haar omgeving. Met haar diversiteit aan programma's en energieke deelgebieden, zet Pompenburg perfect het pad uit voor een verkenning van de architectuur voor de doden in het altijd veranderende rijk der levenden.

LUÏSA JACOBSE

Basisschool De Bonte Geit

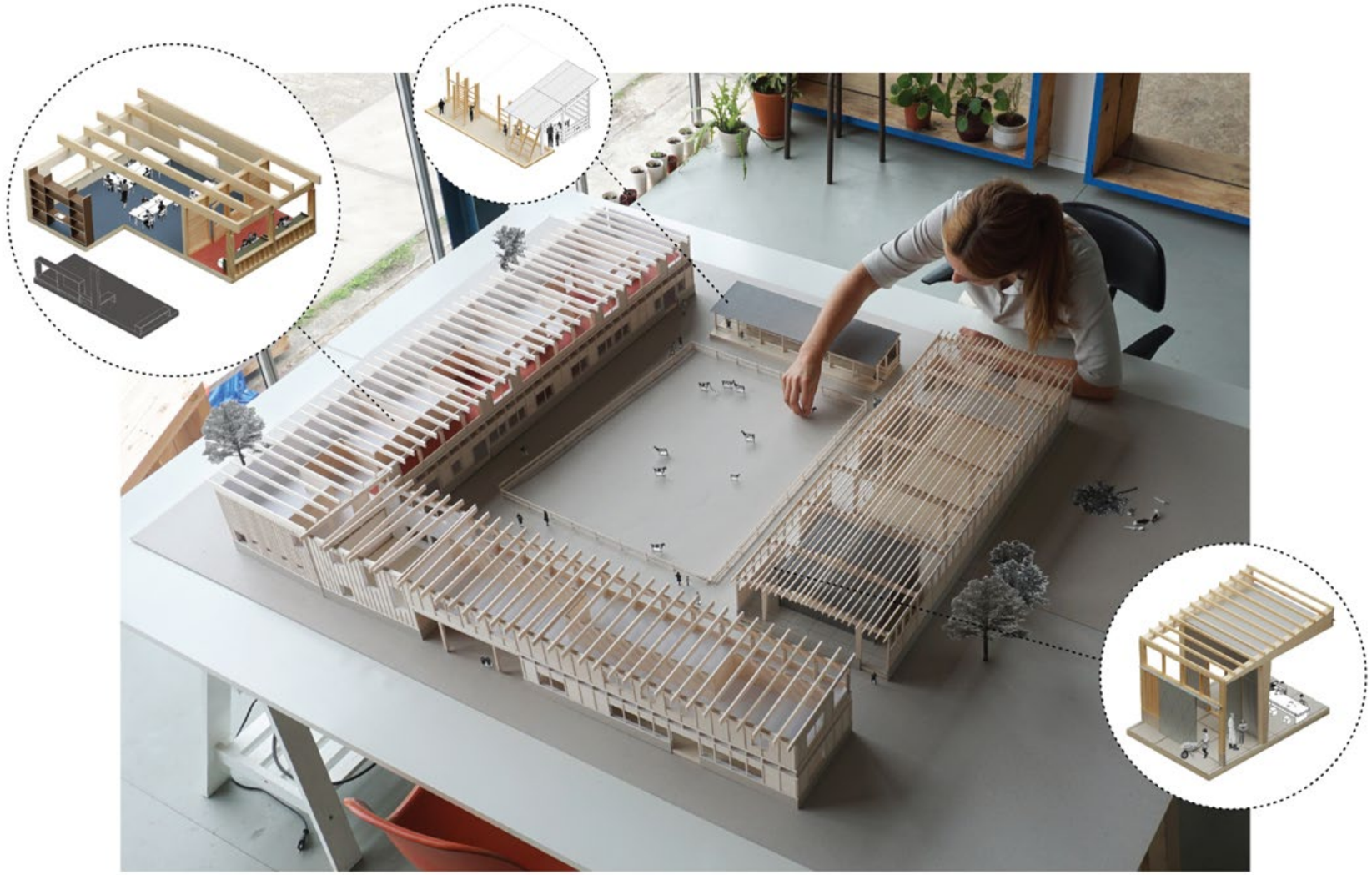

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

The Timber Age

Semesterstudio architectuur

Docenten: Jan Nauta, BenjaminFilbey, Wilma Kempinga en Ernesto Yélamos

De studio onderzocht de vernieuwing van de Rotterdamse basisschool. De zoektocht naar nieuwe vormen van collectiviteit werd gevoed door onderzoek naar nieuwe materialen. Gebruik makend van de nieuwste houtbouwtechnieken ontwikkelden studenten hun visie op leeromgevingen in de 21e eeuw.

Luïsa Jacobse combineerde in haar ontwerp twee typologieën. Waar 150 jaar geleden polderland was, loop je nu een binnenplaats op van een school met een geitenboerderij. De inkijk in het leven op de boerderij leert kinderen over de oorsprong van voedsel en de verantwoordelijkheid van eigendom. De drie gebouwen, bestaande uit houten constructies met elk hun eigen tijdelijkheid en materialiteit, bieden ruimte voor het lesgeven in zowel klassikaal verband als voor kleinere groepen in een werkplaats. Buiten de klaslokalen bevinden zich leerplekken om in stilte te werken met het zicht op de geiten in de binnenplaats. Naarmate de kinderen ouder worden ontwikkelen ze meer verantwoordelijkheidsgevoel voor de taken die ze toegewezen krijgen. De hoeve vult daarnaast het gat in de harten van de Zuidwijkers: ze krijgen hun wijkgebouw terug.

Sculpting Time

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Artis Islands

Semesterstudio architectuur

Docenten: Claudio Saccucci, Roxane van Hoof, Joost Emmerik en Lynne Brouwer

The assignment invites the student to think about the zoo exhibit as a project of scenography, to consider boundaries, distances, perspectives, architecture and nature. Bram Franken chose the world of the owl.

The story of the design you soon will behold is devoted to the fascinating equilibrium of shifting states between nature and culture, which have alternately sculpted our world throughout times. For ages we humans have shown to be able of making the most delusional edifices out of borrowed natural materials, defying not only gravity and space but even nature itself. Besides that, this story is devoted to one of earths' most magnificent and mysterious animals; the owl. A small, elegant creature with a great significance and generally known as a symbol of paranormal wisdom, regal silence and fierce intelligence. But above all, with its enormous claws, a true sculptor of mother earth. However, in the end, one thing is inevitably true; when time passes, the process of erosion will fade away every made artefact, returning it back to its former state, leaving us to start all over again.

STADSmuseum Den Haag

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Kunstmuseum Den Haag

Semesterstudio architectuur

Docenten: Jasper Spigt, Oscar Vos, Thomas Dieben, Birgitte Hansen en Luciano Pinna

De opgave was het ontwerpen van een uitbreiding voor het Kunstmuseum Den Haag: een zelfstandig specifiek gebouw voor de permanente tentoonstelling Mondriaan en de Stijl, gecombineerd met een artist in residence.

In het Kunstmuseum Den Haag zet Berlage de bezoekers aan tot dwalen tussen de kunstobjecten. De uitbreiding van Marjolijn Vrolijk zet het dolen door op stedelijk niveau. De vrijheid van de stadswandeling vormt de inspiratiebron.

De tuin rondom het bestaande gebouw fungeert als openbare straat. Verschillende losse paviljoentjes liggen verspreid rondom Berlage's eigen werk, en zijn via de ondergrondse tentoonstellingsruimte met elkaar verbonden. De stedeling kan er langs lopen, eventueel naar binnen gaan voor die ene mini-expositie, of kiezen voor meer diepgang en afdalen naar de ondergrondse tentoonstelling.

Met deze benadering, door de vrijheid aan de bezoeker te geven, vervagen de grenzen van het kunstmuseum: de museale ervaring start al tijdens het lopen langs het gebouw. De Haagse kunstcollectie wordt openbaar zichtbaar en toegankelijk. Een museumbezoek wordt deel van een rondje door de stad.

20

JOPPE KUSTERS

Garage

Drager en Inbouw

Semesterstudio architectuur

Docenten: Renske van der Stoep, Georges Taminiau, Servie Boetzkes en Kirsten Hannema

Een bedrijfspand aan de rand van de Spaanse Polder moet getransformeerd worden naar een gezond woongebouw, gebruik makend van bio-based en hernieuwbare materialen.

Joppe Kusters bouwt in zijn plan voort op het gedachtegoed van John Habraken. Habraken stelt in zijn manifest ‘De Dragers en de Mensen’ uit 1961 een nieuwe vorm van bouwen voor. Hij beperkt de verantwoordelijkheid van de architect tot drie onderdelen: het ontwerpen van een draagstructuur, het ontwerpen van prefab (woning)onderdelen en het ontwerpen van de inbouw samen met de gebruiker. De architect ontwerpt een structuur, waarin de gebruiker vrij is om te doen wat hij wil. Dit denken, dat ook over co-creatie en eigenaarschap gaat, vormt de basis voor de transformatie van een voormalig bedrijfspand in de Spaanse Polder tot multifunctioneel woon- en werkgebouw.

Door het catalogiseren van alle voor de transformatie benodigde elementen wordt het mogelijk om tot de laatste schroef duurzame oplossingen voor te stellen. De catalogus is tegelijkertijd de eerste stap in de co-creatie van de gebruiker: prefabricatie betekent geen standaardisatie, maar levert juist een enorme rijkdom aan keuzemogelijkheden op.

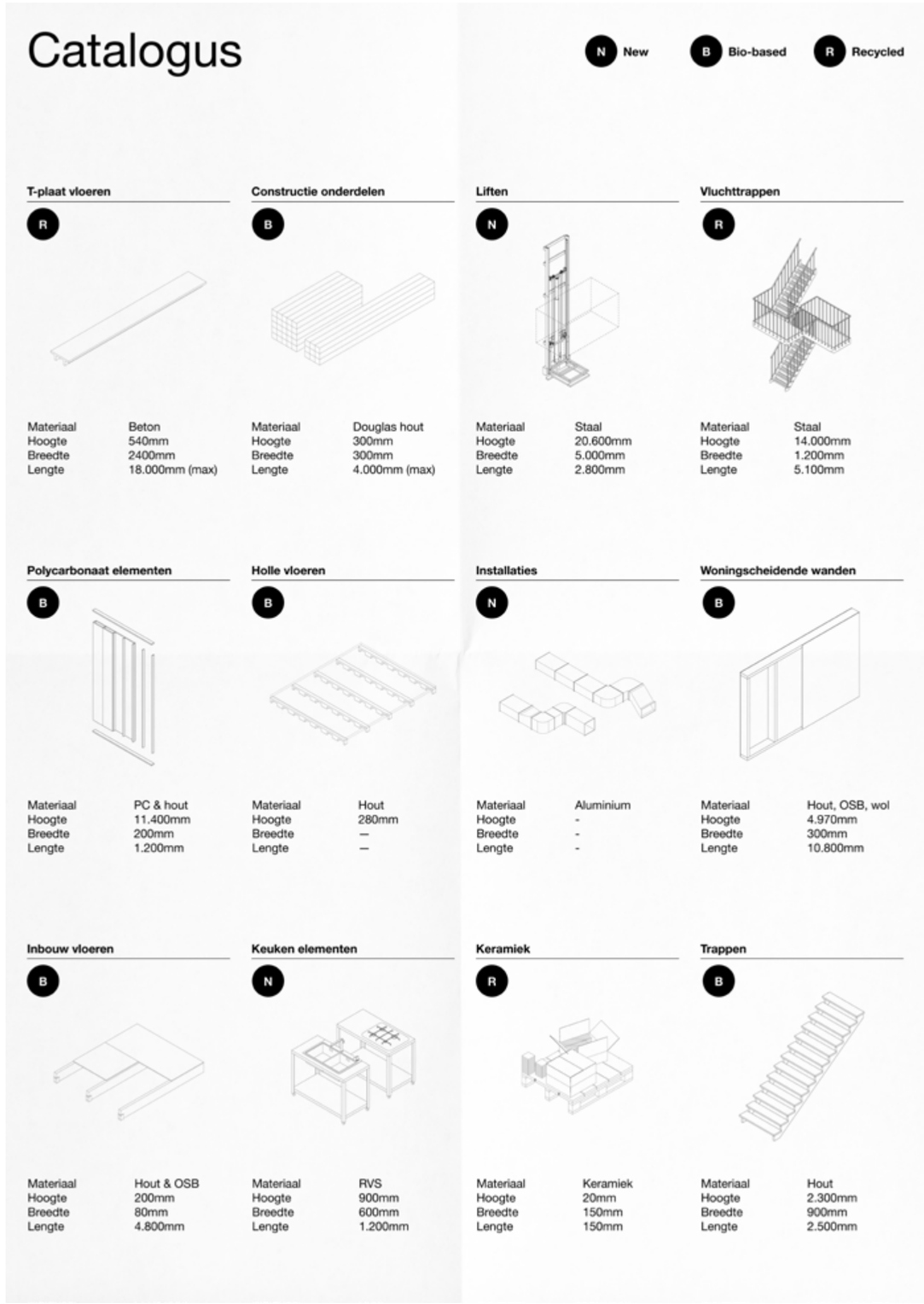

De kracht van de buurt

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Nieuwe Typologieën voor Zuid

Semesterstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Arna Mačkić, Jan Konings en Mark Minkjan

In de Tweebosbuurt wil Vestia 535 woningen slopen en 374 duurdere woningen ervoor terugbouwen. De sloopplannen passen in de Woonvisie van de gemeente Rotterdam.

De huidige bewoners, vaak mensen met een lager inkomen, zullen hierdoor de wijk uit moeten. Woningdifferentiatie kan echter ook uitgaan van de kracht van het bestaande.

Door mensen met lagere inkomens de wijk uit te zetten help je ze niet. Armoede is niet alleen een lege portemonnee, maar ook een kwestie van te weinig beweging, geen deelname aan sociale activiteiten, het maken van ongezonde keuzes en het onbetaalbaar zijn van woningen. Het plan van Merve Boyuk onderneemt hier actie tegen. In haar voorstel krijgen de bewoners de kans om zich uit de armoede op te werken. Daarnaast zorgt verdichting ervoor dat ze kunnen blijven wonen in hun eigen wijk.

ROBERT ZANDJANS

Hoog & droog

woondekken in de Bergenbuurt zorgen voor een energieneutrale en klimaat-adaptieve buurt

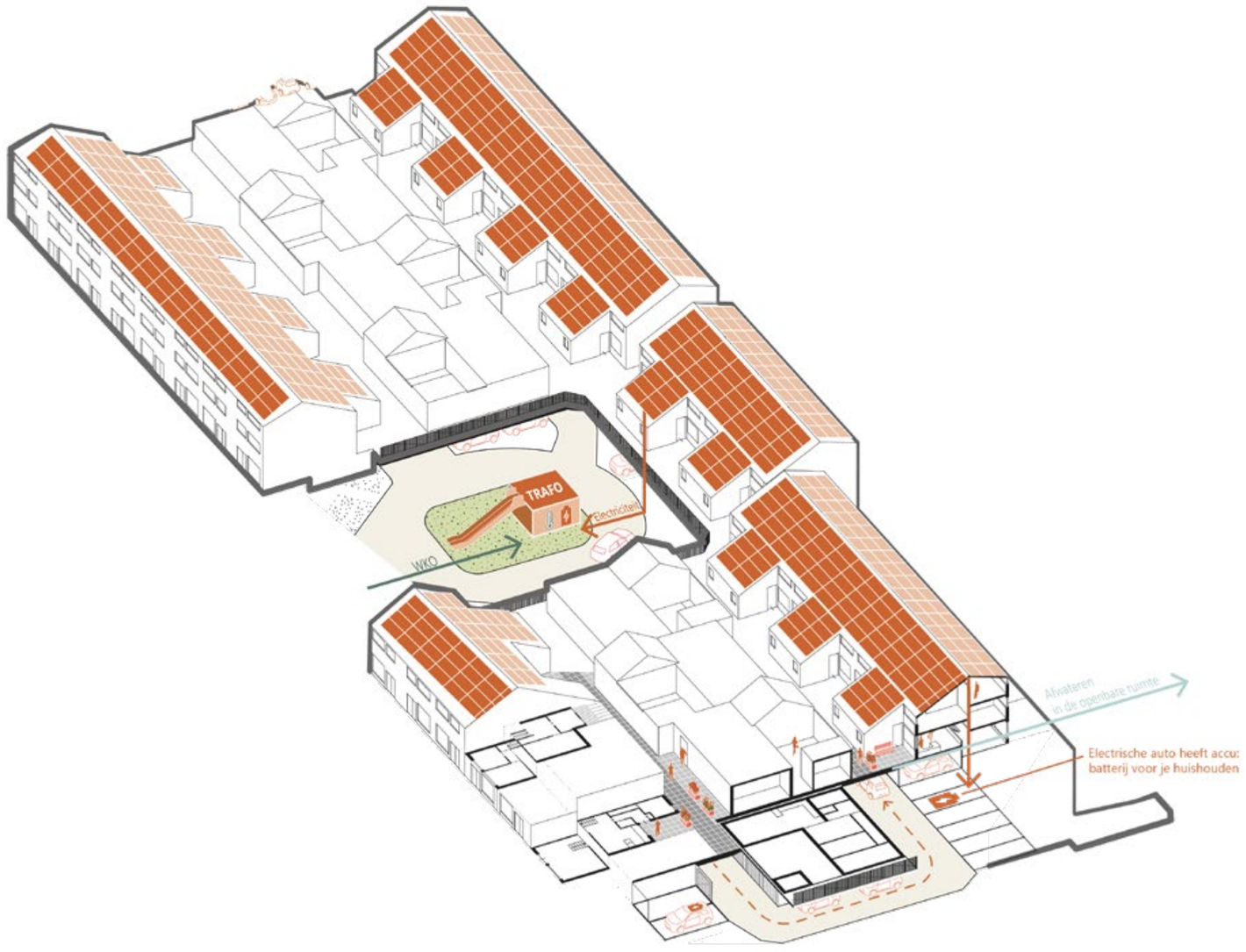

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Zoetermeer - Zoektocht naar (sub)urbane stedelijkheid

Semesterstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Wander Hendriks, Like Bijlsma, JaapJan Berg, Liesbeth Levy

Zoetermeer is grotendeels gebouwd op de idealen van de jaren ’70. In reactie op het homogene karakter van galerijflats en rijwoningen uit de jaren zestig werd een landelijk programma voor experimentele woningbouw opgezet. De woondekken van architect Alberts uit 1972 waren zo’n experimenteel project. De woondekken herbergen diverse typologieën: split level woningen, patiowoningen en omliggende veldwoningen. Door parkeren onder het dek te plaatsen werd er veel ruimte gewonnen. Door deze ruimtewinst ontstaat er een groene leefwereld tussen de woondekken.

Deze woondekken en hun groene omgeving kunnen een hoofdrol spelen in de komende transities. Verkeersmachines worden getransformeerd tot energiemachines en zijn de voedingsbron voor de omliggende veldwoningen. Door stromend oppervlaktewater kan er een WKO worden aangelegd, die het toekomstige warmtevraagstuk oplost. Deze en andere nieuwe systemen hebben ruimtelijke gevolgen. Deze ruimtelijke ingrepen staan in het teken van recreatieve waarden om de suburbane stedelijkheid kracht bij te zetten en Zoetermeer als City of Leisure beter op de kaart te zetten.

Mekong in the Making

Wet Urbanism

Semesterstudio stedenbouw

Docenten: Anne Loes Nillesen, Bram van Ooijen, Joep Janssen, Joost van Dijk en Liselotte de Haan

The Mekong River is the twelfth largest river system in the world. It flows from Nepal through Myanmar, Laos, Thailand and Cambodia into the South China Sea in the south of Vietnam. The Mekong and its catchment area is an invaluable ecosystem that is often seen as an indefinite resource for hydro power. A renewable energy source, but through massive dam building projects upstream, the lifeline for millions of people living at the very end of the stream, in the Mekong Delta, is being cut off. Threats such as erosion, land subsidence and salinity intrusion are getting worse. Sedimentation carried within the Mekong allowed the delta to maintain its elevation above sea level. However, the reduction of upstream sediment supply has disturbed this natural balance. Understanding that through sediment accumulation the Mekong Delta basically built itself during the last 4000 years sets a step to a different approach on the future growth of the land. Because the inevitable will happen and some land will be taken back by the ocean, we need to either protect the land that is there or “make more”. Expand. Luckily the deltas entire ecosystem is just that... a natural land expansion machine. Ronja Dmoch used this as the base for an adaptive design strategy, that supports future land growth around the current shoreline and integrates renewable energy sources in the process.

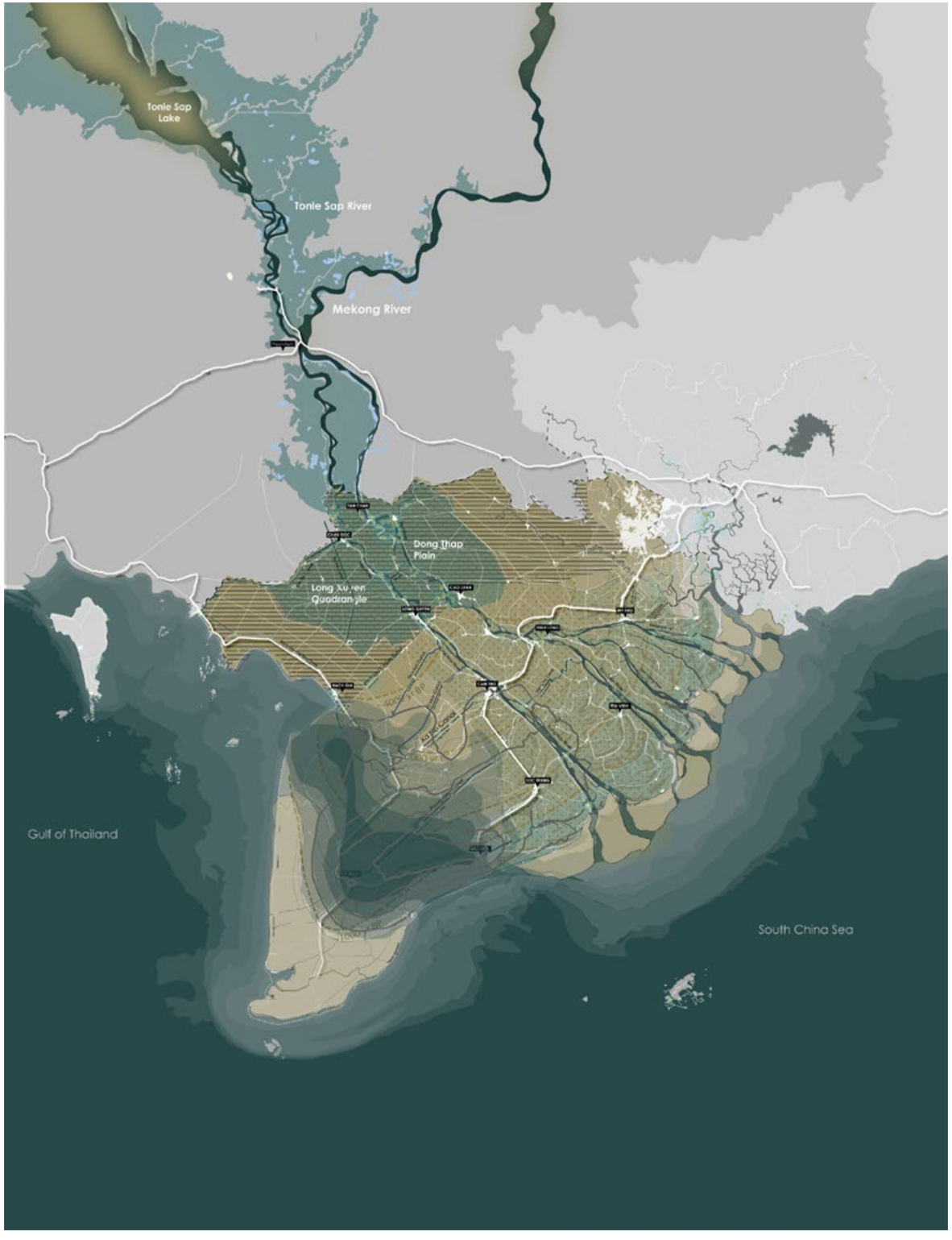

The New Delta Economy

A New Delta Strategy for the Rhône Delta and Port-Saint-Louis-du-Rhône.

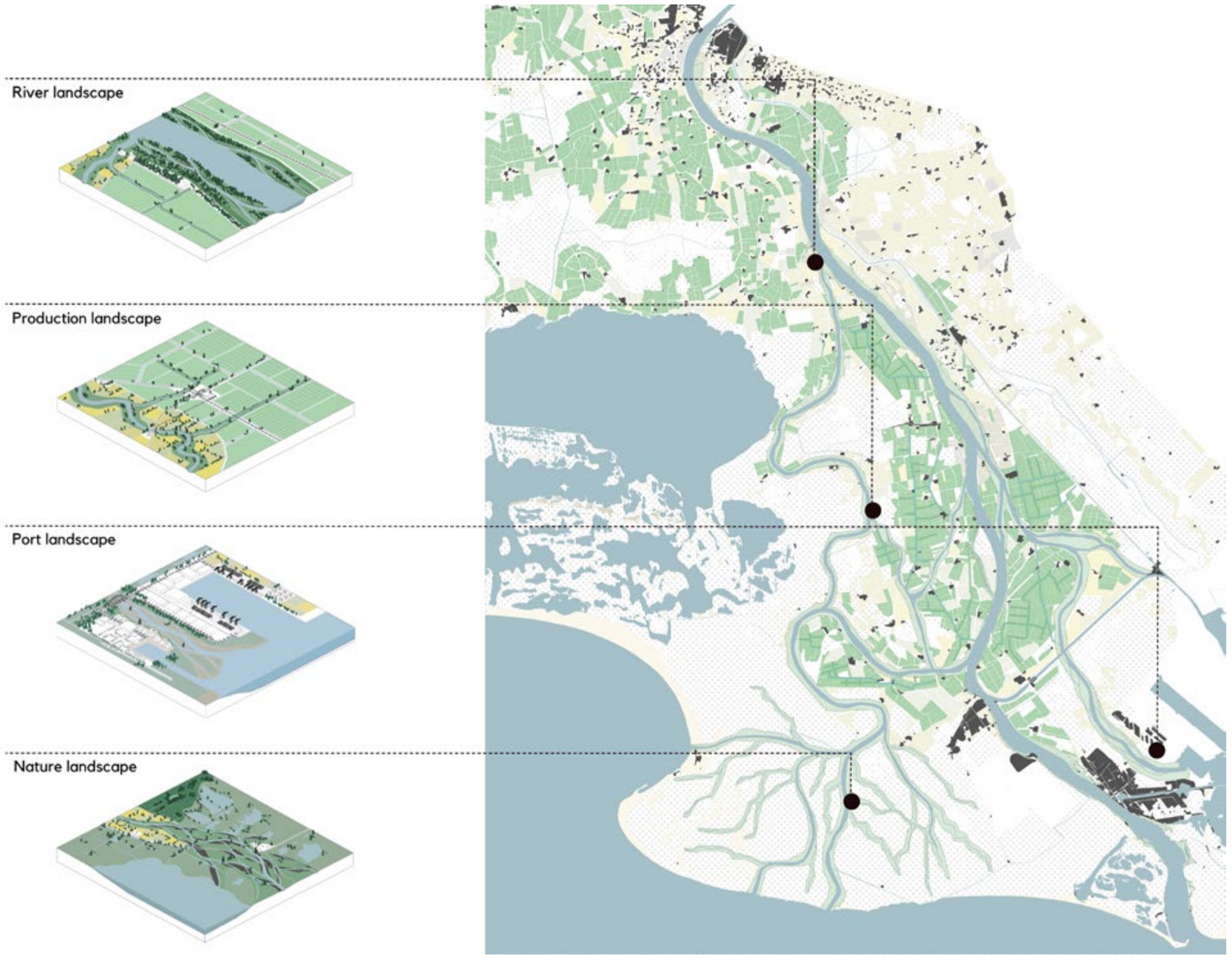

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Harbours: Marseille—Fos—Rotterdam

Semesterstudio architectuur en stedenbouw

Docenten: Albert Takashi Richters, Mike Fritsch, Stefanos Filippas, Dimitri Jeannottat en Valentin Bansac

Both in Rotterdam and Marseille the expanding harbour moves away from its original settlement. This leads to a kind of paradox in the cities' identities. Both cities proudly use the harbour's heritage and emphasise the multicultural and gritty nature, though nowadays the ports have developed into complex and anonymous mega machines that are ruled more by the global market than local culture. The studio focused on a territorial investigation and comparative research into these phenomena.

The Rhône delta also known as the Camargue, a region with unique nature and the most important port of France, is threatened by the negative impact of climate change.

The strategy proposed by Luuk van Zwam will decline this negative impact and includes a new agricultural and economic system which ensures a sustainable economic growth within the Delta.

This strategy has been elaborated on a smaller scale in a masterplan for the village of Port-Saint-Louis-du-Rhône.

25

LAURA ALETRINO

The Joint,
Cork in a New Light

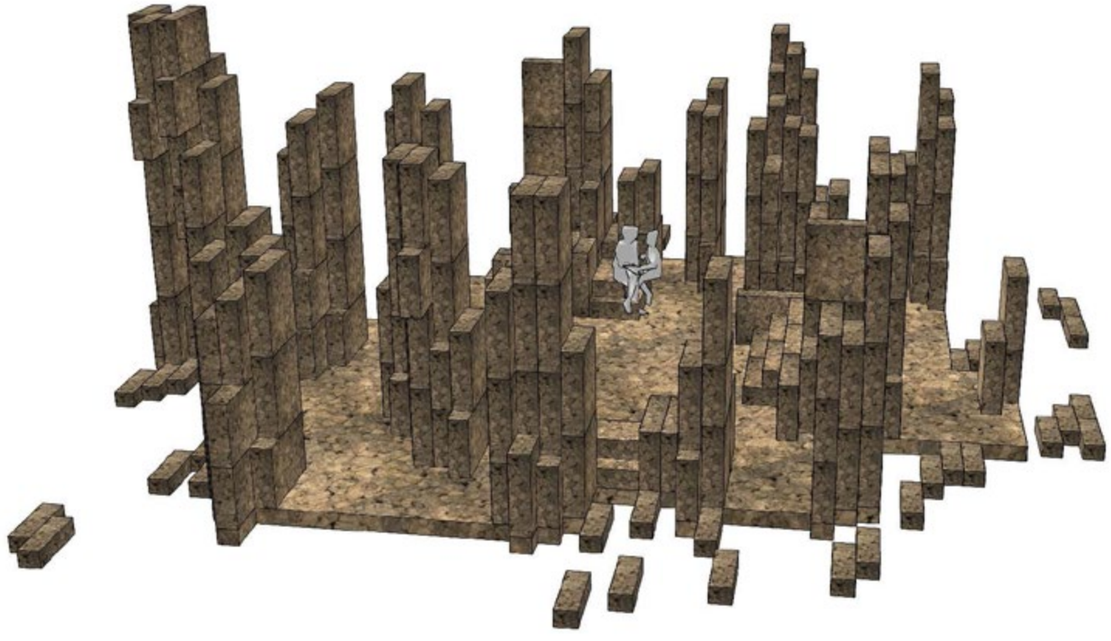

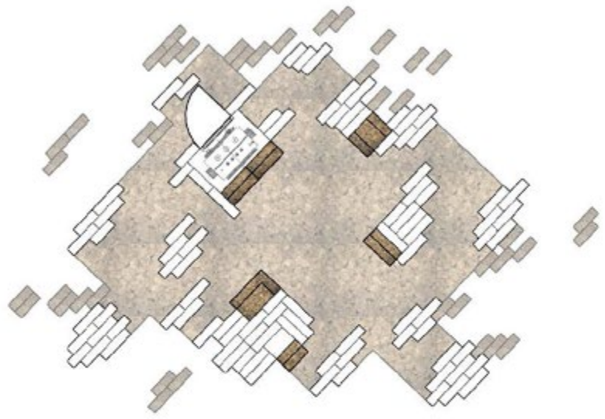

Prototyping Transformator

Kwartaalstudio

Docenten: Antoine van Erp, Mitchel Verkuijlen

De studio richtte zich op onderzoek naar tektoniek, functionaliteit en esthetica van materialen aan de hand van een ontwerp van een transformatorhuis.

Een trafohuis verbindt, stelt Laura Altrino: door zijn kabels in de ondergrond die leiden naar alle huishoudens, of door de voeding van internet om sociale contacten te onderhouden. Echter, een trafo-huis verbindt zich weinig aan zijn stedelijke context. Zo onopvallend als ze zijn, gaan ze volledig op in hun omgeving. Hoe zou het trafohuis er uit zien als dit niet meer het geval is?

26

MARK VAN WASBEEK

Het Tektonisch Raamwerk

Tektoniek

Kwartaalstudio architectuur

**Docenten: Merijn Muller,
Gosia Olchowska**

Tijdens de Renaissance werd architecten soms enkel het gevelontwerp van een gebouw gegund. Toch levert het concentreren op deze paar centimeter gevelpakket een ruim speelveld op waarin veel verteld kan worden.
De studio draait om de expressie van de gevelbekleding: wat moet deze uitdrukken en hoe ontwerp je die expressie?

Gottfried Semper beschreef het tektonische als het gebruik van starre staafvormige delen tot een samenhangend systeem. In Mark van Wasbeek's gevel, uitgewerkt in stucwerk, vormen kaders het systeem dat een eenheid. Dit "lichte" frame komt tot uitdrukking in textuurverschil binnen het stucwerk. Het raamwerk gaat een contradictoir spel aan met de verder zware, elementaire gevel. Met diepe negges en minimalistische detaillering. De tegenstelling komt ook terug in het ruwe en poreuze van het stucwerk vs. de solide gepolijste marmeren plint waar het raamwerk op landt.

« Terug naar inhoud Iktinos
Programma 2020-2021 — Iktinos

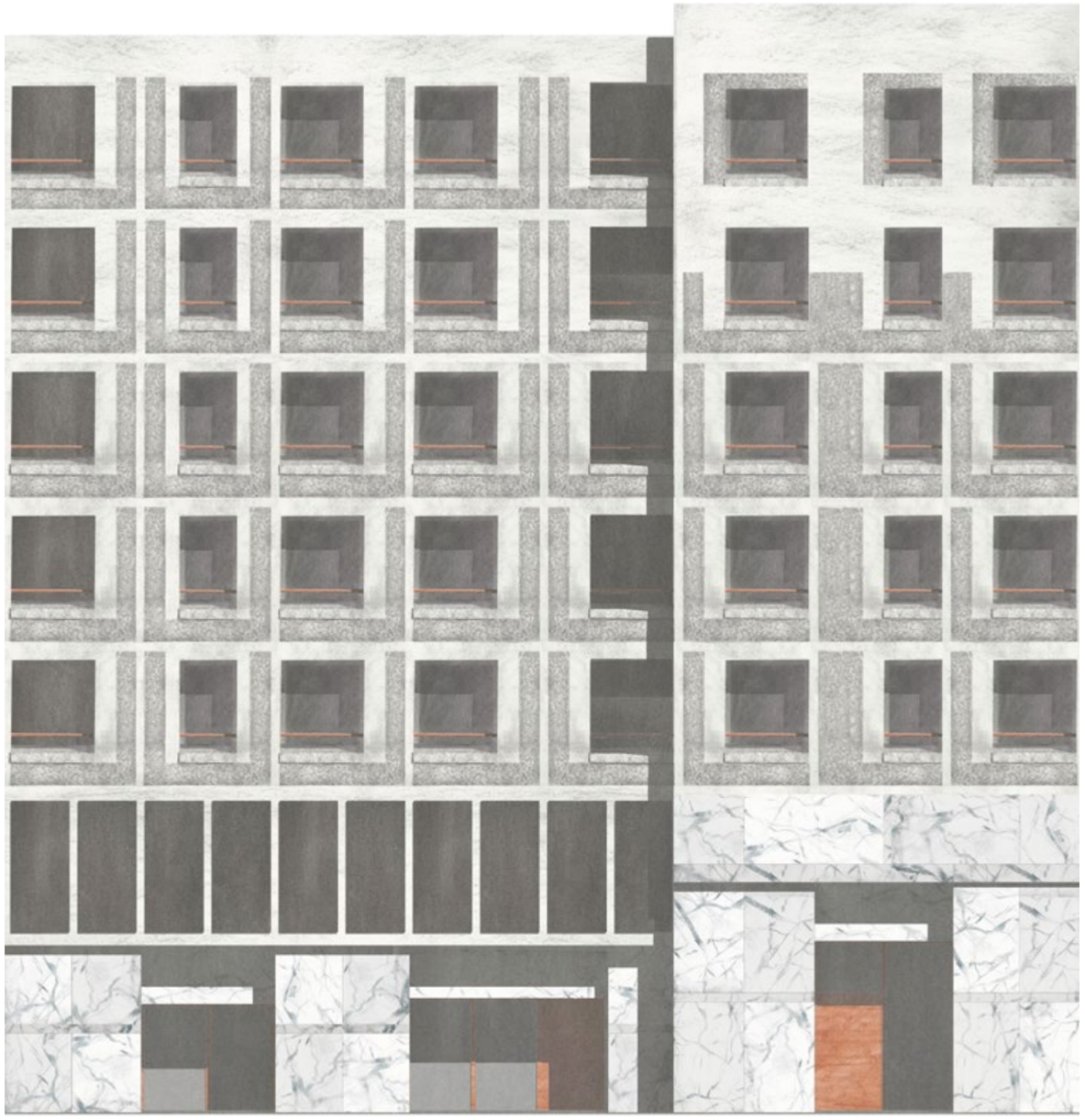

Het dal van de nachtegaal

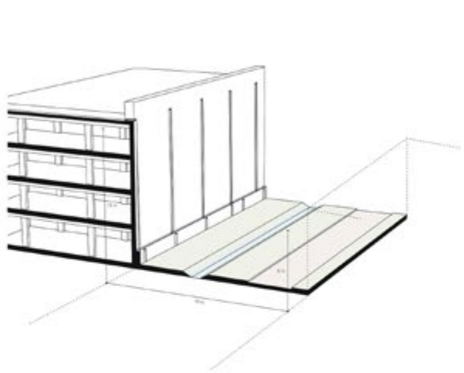

duin en berglandschap
benutten van zon en optische verbreding

waterretentie
opvangen, vertragen en benutten van regenwater

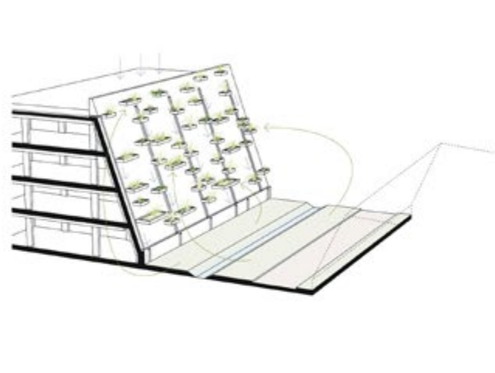

nestvoorzieningen
struiken verticaal positioneren / gebruik water

commensalisme
interactie tussen twee organismen

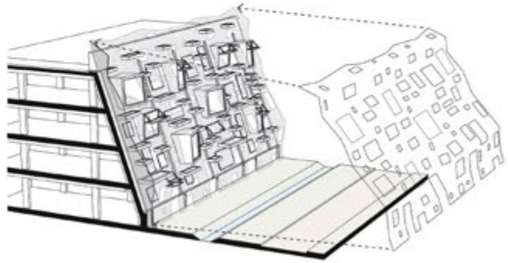

secundaire ecologische schil
accentuering landschap en ruimtelijke differentiatie

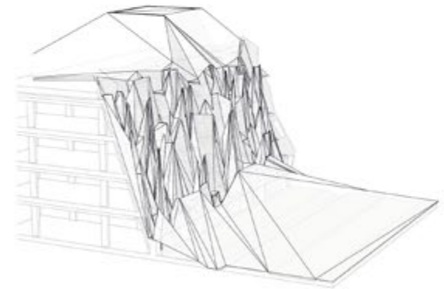

duin en berglandschap
benutten van zon en optische verbreding

MEES

Ecologische vrijplaats

Kwartaalstudio

Docenten: Jacques Vink, Marit Janse, Piet Vollaard

De stad lijkt uitsluitend te zijn gebouwd voor mensen, maar biedt toch een grote variëteit aan ecologische niches voor een breed scala aan soorten. De studio daagde studenten uit om de stad te bekijken vanuit de ogen van een zelfgekozen dier, en van daaruit een rijke stedelijke biotoop te ontwerpen voor al zijn bewoners: mens, plant én dier.

De nachtegaal - een onopvallende vogel met fabelachtige zangkwaliteiten - neemt al sinds de jaren ‘70 van de vorige eeuw sterk in aantal af. Mees Dijkman keek hoe de nachtegaal geholpen kan worden met een eigen doellandschap. Hij bracht de biotoop, leefomgeving en natuurlijke habitat van de nachtegaal in kaart en zocht een synergie tussen biotoop, stedenbouw, architectuur en interieur. Door het struweel naar boven te halen op de schuine gevel en het dak ontstaan er rustige plekken voor de nachtegaal, maar kan ook water worden opgeslagen, vertraagd en hergebruikt. Door een verfijnde microdiversiteit te ontwikkelen in zowel bezonning, wind, zicht, vegetatie en nestvoorziening ontstaat een breed spectrum van verblijfscondities. De nachtegaal staat centraal, er ontstaan echter verbindingen en een commensalisme tussen het dier, de planten en uiteindelijk de mens.

28

GIAN BURGERS

Oud-Mathenesse onder BTK

Stad onder BTK

Kwartaalstudio Stedenbouw

Docenten: Bas Driessen, Eric Frijters, Duong Bui

Oud-Mathenesse onder BTK is geen blauwdruk voor een toekomstscenario als de Belasting Toegevoegde Koolstof wordt ingevoerd (BTK), maar de analyse laat wel het ruimtelijke potentieel zien van deze Rotterdamse wijk in relatie tot deze BTK. Focussend op diverse thema's laat het getekende beeld zien waar de kansen liggen binnen het bestaande (ruimtelijke) kader. Dit kader wordt onder andere bepaald door een veelheid aan identieke vooroorlogse woningbouw in een stedenbouwkundige stempelstructuur.

De diverse ruimtelijke ingrepen maken zichtbaar hoe reeds aanwezige kwaliteiten kunnen worden ingezet binnen een aantal primaire thema's van de BTK, zoals mobiliteit, lokaal produceren en hergebruik.

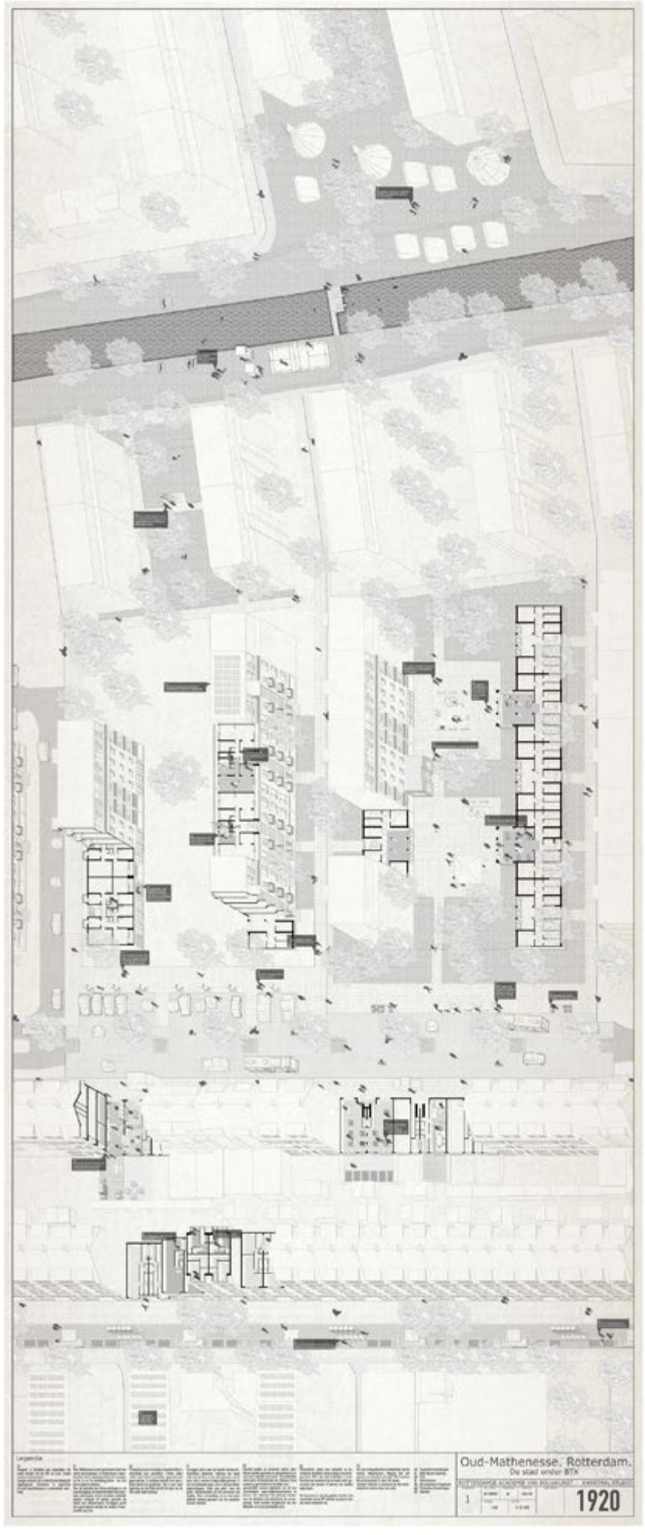

Monument Oude Westen

Het min of meer verborgen hofje

Kwartaalstudio architectuur

Docenten: Frederik Pöll en Brigitta van Weeren

Het Oude Westen is een wijk met een uniek architectonisch karakter, sterk verbonden met de strijd om betaalbare huisvesting. Deze strijd van de Aktiegroep Het Oude Westen in de jaren ‘70 werd vertaald in de architectuur van de stadsvernieuwing. Het hofje kent een heel andere huisvesting geschiedenis, en is van oudsher als een monument voor de stad, de stichter en haar bewoners. Met de aanstaande vernieuwingsslag in het Oude Westen kan het hofje opnieuw een monument van de wijk worden, en helpen bij het behoud en de bewustwording van haar unieke identiteit.

In het ontwerp van Mark van Wasbeek gaan, verborgen achter een muur, twee hoven schuil. De kleurrijke tuinen vormen een verborgen oase, verscholen achter een muur die zich opent naar het Wijkpark. Hier wordt het verhaal van de wijk verteld, door de bewoners en de architectuur. Het verhaal van de wijk als ideaal van het verleden en als ideaal voor de toekomst.

Recreation Revisited

« Terug naar inhoud Iktinos Programma 2020-2021 — Iktinos

Regionaal bidbook Zeeland – Duurzaam vakantiepark

Kwartaalstudio stedenbouw

Docenten: Alexander Herrebout, Mieke Dings, Catja Edens

Recreatiepark de Banjaard werd in zijn tijd gebouwd als experiment. Nu de kijk op recreatie in rap tempo verandert en de waardering voor het landschap, de plek en de beleving ervan toenemen wordt het tijd voor een nieuw experiment.

Thijs de Boer positioneert op een gestructureerde wijze vakantiehuisjes in drie recreatieve landschappen. Elk huisje heeft vanaf nu een 'eigen' landschap. De huisjes vormen een logisch ritme en gaan door hun vaste positie een spel aan met de context. Soms maken ze het landschap, en soms voegen zij zich naar het landschap. Geen plek is nog hetzelfde.

Door de stapeling van verschillende structuren verschilt het ontwerp radicaal van het doorsnee vakantiepark. Recreation Revisited is zowel door haar verschijningvorm als de ruimtelijke gelaagdheid een krachtig statement. Het plan geeft aanleiding om terug te keren, biedt 21e eeuwse romantiek en dient als inspiratiebron om tal van opgaves op Noord-Beveland en in Zeeland kleur te geven!

Groene Drager

Rotterdam en de strijd om het Poortgebouw

Kwartaalstudio architectuur

Docenten: Steven Broekhof, Wouter Hermans en Iris Wijn

Een radicaal grote tuin voor de Poortgebouwbewoners die ooit het Poortgebouw hebben gekraakt, nooit hebben zij een tuin gehad. Door buitenruimtes toe te voegen wordt de woonfunctie correct gemaakt en voldoet het aan het bouwbesluit.

De Groene Drager geeft het Poortgebouw en de buurt (Entrepotgebied en Kop van Feijenoord) een buitenruimte, een tuin. Een 3 dimensionale tuin die zowel de kade als de buurt versterkt. Door verschillende tuinen en planten te gebruiken, die goed tegen harde wind kunnen, is er een tuin voor iedereen.

Wanneer de buurtbewoners en Poortgebouwbewoners druk zijn of even geen zin hebben om in de tuin te werken is dit geen probleem. Dit is voorzien, door conciërges voor de tuin te introduceren. Door woningen te plaatsen in de groene drager voor conciërges om in te wonen. Hierdoor is direct aan het beheer van de groene drager gedacht.

Theorieonderwijs: colleges

Jeroen Visschers,
Coördinator Theorieonderwijs

Kantelpunt

Het jaar waarin de voorbereidingen startte voor deze Programmagids was een jaar vol veranderingen. Het waren veranderingen die iedereen leken te verrassen. In Australië brandden de bossen op ongekende schaal. Onverwacht vroege overstromingen teisterden Indonesië. Een besmettelijk en onbekend longvirus brak wereldwijd uit. De woede en het verdriet veroorzaakt door ongelijke behandeling op basis van etniciteit, gender en afkomst leidde tot protesten in verschillende steden.

Maar was onze verbazing gerechtvaardigd? Hadden we de signalen niet gezien? Natuurlijk wisten we dat onze wereld niet grenzeloos was. De voorraad aan fossiele brandstoffen was niet langer een hoorn des overvloeds, en het verbruik ervan was niet zonder risico. We wisten dat de Aarde als natuurlijke leefomgeving een maximaal laadvermogen heeft. We wisten dat de Aarde als menselijke habitat maar zoveel sociale, economische, culturele en politieke ongelijkheid kan verdragen voordat ze niet piepend en krakend tot een halt komt maar met een luide menselijke schreeuw en opgeheven vuist in verzet komt. Hadden we onze wereld echt goed gekend dan hadden we het kantelpunt herkend.

Kennis & weten

Tussen weten en handelen ligt soms een afgrond. Het theorieprogramma van de Academie voedt dat weten door kennis over het beroep, het vakgebied, de aanpalende vakgebieden en de wereld te vertalen en aan te bieden in colleges.

Om die reden bieden we vier kenniscategorieën aan in verschillende colleges. Kennis over heden en verleden van architectuur en stedenbouw en haar wisselwerking met de wereld vult de categorie “heden & verleden”. Colleges over de sociale, economische, politieke, culturele en ecologische aspecten van onze maatschappij vormen de categorie “veld”. Maar het veld wordt óók gevormd en gevoed door de aan architectuur en stedenbouw grenzende disciplines zoals landschapsarchitectuur en ruimtelijke ordening. Kritiek, Architectuur- en Stedenbouwtheorie besteden aandacht aan het vakdebat en de ideeënwereld van het vak, tezamen de categorie ‘discourse’ vormend. Tot slot, maar niet minder belangrijk, wordt de categorie ‘vakkenis’ opgebouwd uit de colleges die de kennis overdragen die behoort tot de beroepsuitoefening zoals ontwerpondernemerschap, typologische kennis en (ontwerpend) onderzoeksmethodologie.

Kennis & handelen

Het enkel en alleen absorberen van deze kennis is niet voldoende. Om over de kloof tussen weten en handelen te springen is handelingsperspectief en houding nodig. Het begint bij de vraag ‘hoe te handelen?’. Zoals we ons afvragen: “hadden we afgelopen jaar met de kennis van nu anders gehandeld?”, moeten we ons morgen afvragen “hoe moeten we anders handelen als architect en stedenbouwkundige met de kennis van onze leefomgeving?” We onderwijzen niet dit “hoe”. We laten geen oplossing zien voor alle wereldproblemen.
We stimuleren het oefenen met de kennis die aangereikt wordt. Door binnen colleges te reflecteren op nut en betekenis van deze kennis voor beroep en vakgebied, onderzoeken we wat de slagkracht van ons beroep en ons vakgebied kan zijn in de stekelige vraagstukken die onze wereld plagen.

Ontwerpen = optimisme

Reflectie binnen het theorieonderwijs is experimenteren met mogelijke posities. Ook dit is echter niet voldoende. Kennis moet ingezet en onderzocht worden middels de ontwerparbeid. Immers, ontwerpen is het voorstellen van een mogelijk alternatief voor de status quo, het bieden van een toekomstperspectief voor het heden. Hiervoor moet de kennis opgedaan in het theorieonderwijs productief gemaakt worden. Juist door de eigen veronderstellingen over de wereld te spiegelen in het glanzend ontwerpgereedschap, begrijpen we de wereld en onze rol als ontwerpers daarin beter. Het ontvouwt zichtlijnen naar een wereld waarin de kansen op geld, gezondheid, geluk eerlijker verdeeld zijn, waar onze omgang met de aarde als leefomgeving weer een langetermijnperspectief kent. Dit handelingsperspectief is een vorm van optimisme, omdat het ontwerpen alleen maar mogelijk is vanuit een geloof dat er een situatie kan bestaan die beter is dan de huidige.

Colleges 1ste kwartaal

- **Actualiteit**
- **Kritiek**
- **Sociologie**
- **Filosofie**
- **Ecologie**
- **History of Architecture and Urban Design 1**

Colleges 3de kwartaal

- **History of Urban Design**
- **Kritiek**
- **Cultuurtheorie**
- **Schaalgericht Ontwerpen**
- **Kunstgeschiedenis**
- **Typologisch Ontwerpen**

Colleges 2de kwartaal

- **Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis 2**
- **Architectural Theory**
- **Economie**
- **Ondernemend Handelen**
- **Politiek**
- **Landschapsarchitectuur**

Colleges 4de kwartaal

- **Architectuurgeschiedenis**
- **Architectuurtheorie**
- **Stedenbouwtheorie**
- **Designerly Action**
- **Ruimtelijke Ordening**
- **Architectuur- en stedenbouwtheorie**

Colleges
1ste semester

Kwartaal 1

Actualiteit

Jan Duursma
Onderzoeker

Umut Türkmen
Assistent-curator IABR

Donderdagavond
Heden & Verleden
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Deze collegereeks staat in het teken van ‘De Rotterdamse Klimaatopgave’.

In de collegereeks ‘Actualiteit’ staan casussen centraal die de vermogens bevragen van de disciplines architectuur en stedenbouw om te anticiperen op het tijdsgewricht en verschuivingen binnen het veld, opgespannen door sociale, politieke, economische en culturele krachten. Voor de reeks nodigen we dit jaar uiteenlopende opdrachtgevers uit die door een gastlezing en een aansluitend gesprek met de deelnemende studenten hun kennis over dit instrumentarium van nieuwe methoden en technieken delen.

Kritiek

Marina van den Bergen
Hoofdredacteur

Donderdagavond
Discours
2 ECTS

Deze collegereeks moet met een voldoende zijn afgerond voordat studenten aan hun afstudeerproject kunnen beginnen. Ze geeft vrijstelling voor het laboratorium ‘Argumenteren en Schrijven’ dat voor studenten van generatie 2015-2016 en ouder verplicht is. De reeks wordt 2x per jaar aangeboden.

Deze collegereeks staat in het teken van ‘De Rotterdamse Klimaatopgave’.

Architectuur en stedenbouw zijn niet los te beschouwen van een fysieke, historische en maatschappelijke context. Geworteld in de werkelijkheid heeft een ontwerp een interne logica, maar verhoudt het zich ook altijd tot een externe realiteit. De reeks ‘Kritiek’ vraagt ontwerpers te reflecteren over de eigen positie binnen het vakgebied in het licht van hedendaagse vraagstukken. Kennis over de wisselwerking tussen ontwerp en ‘zeitgeist’, historiografie en theorie is essentieel, net als de vaardigheid om het ontwerp te kunnen wegen op relevantie en urgentie. Tegelijkertijd is het van belang om hierin een eigen positie te bepalen en deze te kunnen verwoorden in een debat met vakgenoten.

Ontwerp & Maatschappij

Joost van Dijk
Architect

Liselotte de Haan
Adviseur burger- en overheidsparticipatie

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Wat doet de stad met de mensen en wat doen de mensen met de stad? Wat wil ik bereiken met mijn ontwerp? Welke ‘regels’ zijn bekend en hoe krijg ik inzicht in de rest? De reeks Ontwerp & Maatschappij helpt je grip te krijgen op deze vragen. Gastsprekers tonen voorbeelden – uit hun eigen praktijk – van ontwerpstrategieën met maatschappelijke ambities. Parallel hieraan voeren we analytische gesprekken naar aanleiding van ontwerpen die jullie zelf aandragen. Tussen de colleges door maak je kleine opdrachten, die je later kunt inzetten voor je afronding. De reeks put uit disciplines als sociale psychologie, omgevingspsychologie, (landschaps) architectuur en theatervormgeving

Filosofie

Katrijn van de Vrande
Architect

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Deze collegereeks staat in het teken van ‘De Rotterdamse Klimaatopgave’.

Filosofie - als traditie van het denken, of het bevragen van dit denken - kan een waardevolle bijdrage leveren aan de ontwikkeling van architecten en stedenbouwkundigen. Met de filosofie als achtergrond stelt de collegereeks vooral ‘manieren van denken’ centraal. Het primaire doel is niet het je eigen maken van de geschiedenis van de filosofie, maar het stimuleren van je kritische en cognitieve eigenschappen als ontwerper. De reeks biedt je instrumenten om te reflecteren op je eigen werk en vanuit scherpere redeneringen beslissingen te nemen of oordelen te vellen.

Ecologie

Eef Middendorp
Adviseur

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Deze collegereeks staat in het teken van ‘De Rotterdamse Klimaatopgave’.

Het besef dat onze leefomgeving een open systeem van processen en stromen vormt, biedt ons een andere blik op stad en landschap. De reeks ‘Ecologie’ besteedt aandacht aan de stad als circulaire entiteit. Dat betekent dat een stad, naast een fysieke verschijning, ook een dynamisch evenwicht is van stromen van materiaal, energie, water en afval. We stellen onszelf de vraag hoe we als architect en stedenbouwkundige kunnen ontwerpen aan deze metabolische stad. De collegereeks biedt ruimte aan gastsprekers, elk met hun eigen expertise binnen de gebouwde omgeving.

History of Architecture and Urban Design 1

Ernie Mellegers
Researcher

Thursday evening
Past & Present
2 ECTS

This is an English spoken lecture series. Prior to starting their graduation project students in Architecture and Urban Design should have finished this lecture series successfully.

This introduction into the History of Architecture and Urban Design consists of an overview from approximately 1750 to the early 20th century. The seven lectures provide an insight into the history of Western urban design and architecture and its context using a chronological-thematic framework. The themes for this broad culture-historical approach will be focusing on revolutionary developments, long and strong tendencies and traditions within architecture as well as life within the fast developing (modern) urban landscape. Developments in urban and architectural design, and their historical interaction, will be explored within the context of their shared theoretical and cultural background.

Kwartaal 2

Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis 2

Ernie Mellegers
Onderzoeker

Donderdagavond
Heden & Verleden
2 ECTS

Deze collegereeks moet met een voldoende zijn afgerond voordat studenten Architectuur en Stedenbouw aan hun afstudeerproject kunnen beginnen. Deze collegereeks is bedoeld voor studenten die de reeks Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis op niveau 1 hebben afgerond.

De tweede reeks over de geschiedenis van architectuur en stedenbouw richt zich op enkele van de onderwerpen die tijdens de eerste reeks meer in het algemeen aan de orde kwamen. Om dit te doen, bekijken we bijvoorbeeld het werk van een specifieke architect, stedenbouwkundige, school of groep. Dit stelt ons in staat om de ontwikkeling van ideeën en principes binnen het werk van het gekozen onderwerp op een meer gedetailleerde manier te volgen - van een theoretisch niveau tot het niveau van het individuele (uitgevoerde) werk (gebouw, plan, enzovoort).

Architectural Theory

Jeroen Visschers
Researcher

Thursday evening
Discourse
2 ECTS

This English spoken lecture series is meant for students who have sufficiently passed the lecture series History of Architecture and Urban Design on level 1 and 2 (or its Dutch equivalents). Prior to starting their graduation project students in Architecture should have finished this lecture series successfully. The series is being offered twice a year.

Architectural theory is a unruly defined academic discipline. Some regard it as a specialization in architectural history and others as a supplier of socially critical instruments or as a philosophical perspective on today's architecture. This series interprets theory as a way to critically relate to its own discipline and the social field of influence in which architecture is created. We consider different theoretical positions on the basis of 'close reading' of key texts.

Economie

Gert Middelkoop
Econometrist en planoloog

Jan Brouwer
Onderzoeker

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Economische krachten hebben altijd, in een steeds wisselende verschijningsvorm, een grote impact op de stedenbouw en architectuur. Indirect omdat economische processen een sturende invloed hebben op hoe de stedelijke samenleving vorm krijgt; direct omdat gebouw-, vastgoed- en gebiedsontwikkeling gestuurd worden door financieel-economische kaders.
In de collegereeks 'Economie' komen economische krachten en mechanismen aan de orde die relevant zijn voor stedenbouw en architectuur.

Ondernemend Handelen

Ries Meertens
Businesscoach

Donderdagavond
Vakkennis
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Doel van de reeks 'Ondernemend Handelen' is om de aan de Academie studerende werknemers vroegtijdig inzicht te verschaffen in wat de strategische en bedrijfsmatige kant van het vak van architect of stedenbouwkundige kan inhouden. Vaak ontbreekt dit perspectief. Je maakt kennis met verschillende vormen van ontwerpondernemerschap, waarbij we organisatiestructuren, acquisitie en bureauvorming relateren aan werkwijze en aard van de opdrachten.

Politiek

Chris van Langen
Academiedirecteur

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze reeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Deze collegereeks staat in het teken van ‘De Rotterdamse Klimaatopgave’.

Politiek gaat over het organiseren van de orde van een samenleving. Architectuur en stedenbouw worden (mede) gestuurd door politieke krachten, mechanismen en opvattingen, maar geven er omgekeerd ook vorm aan. In de collegereeks ‘Politiek’ onderzoeken we de meervoudige betekenis van het politieke voor onze vakgebieden.

Landschapsarchitectuur

Cor Geluk
Landschapsarchitect en stedenbouw-kundige

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Deze spoedcursus landschapsarchitectuur voor stedenbouwkundigen en architecten is opgebouwd rond de meest fundamentele onderdelen van het vakgebied: de tuin, de straat, het plein, het park en het landschap.
Ze worden belicht vanuit de historie en de verschillende ontwerptradities, maar ook vanuit praktische feitelijkheden die voor stedenbouwkundigen en architecten onontbeerlijk zijn bij het ontwerpen. Drie gastsprekers komen aan het woord vanuit de begrippenparen landschap-strategie, landschap-ecologie en landschap-stedenbouw.
De ontwikkelde kennis zet je in bij de afrondende opgave die een analyse van park, straat of plein omvat.

Colleges
2de semester

Kwartaal 3

History of Urban Design

Ernie Mellegers
Researcher

Thursday evening
Past & Present
2 ECTS

This English spoken lecture series is meant for students who have sufficiently passed the lecture series History of Architecture and Urban Design on level 1 and 2 (or its Dutch equivalents). Prior to starting their graduation project students in Urban Design should have finished this lecture series successfully.

This series of lectures will focus on “The Rotterdam Climate Assignment”.

In this series of lectures, we approach history from themes that play a role in the contemporary urban planning debate and professional practice. This enables a “more loose” approach to history based on individual interests, with the aim of being able to base and make explicit your own position. The aim is to facilitate you in defining your own critical position with regard to the topics discussed. Ideally, this forms an incentive or training to follow intensively current events within your own field and to process them into practical and well-founded views and points of departure.

Kritiek

Merel Pit
Architectuurjournalist

Maandagavond
Discours
2 ECTS

Deze collegereeks moet met een voldoende zijn afgerond voordat studenten aan hun afstudeerproject kunnen beginnen. Ze geeft vrijstelling voor het laboratorium ‘Argumenteren en Schrijven’ dat voor studenten van generatie 2015-2016 en ouder verplicht is. De reeks wordt 2x per jaar aangeboden.

Architectuur en stedenbouw zijn geen autonome disciplines, maar komen in een economische, sociale en stedelijke context tot stand en verhouden zich daartoe. Het is daarom belangrijk dat architecten en stedenbouwkundigen de impact van hun ontwerpen begrijpen en positie innemen binnen hun vakgebied. Ze moeten kunnen onderbouwen waarom ze doen wat ze doen. De collegereeks ‘Kritiek’ daagt studenten daarom uit om stelling te nemen ten opzichte van hun rol binnen hedendaagse vraagstukken.

Cultuurtheorie

n.t.b.

Donderdagavond
Veld
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

De cultuur van de 21e eeuw is een brisante mix van globalisering, individualisering, mobilisering, mediatisering en digitalisering. Deze processen vragen om een kritische stellingname van architecten en stedenbouwkundigen. Een dergelijke positiebepaling is doelstelling en inzet van de collegereeks. Hoe verhoudt de eigen discipline zich tot de dynamische context?

Schaalgericht Ontwerpen

Elbert Arens
Architect

Donderdagavond
Vakkennis
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Onze dagelijkse leefomgeving strekt zich uit van meubel tot regio. Het ontwerp biedt ruimte aan ons menselijk handelen op al die schaalniveaus. De reeks ‘Schaalgericht Ontwerpen’ geeft inzicht in de wijze waarop de verschillende schalen in elkaar grijpen en de disciplines, die zich bezighouden met deze schaalgebieden, zich tot elkaar verhouden. Als een hedendaagse ‘Power of Ten’ – een documentaire uit 1977 die de relatieve verhoudingen van dingen van microscopisch tot kosmisch niveau toont in machten van tien – beschouwt deze reeks hoe interieurarchitectuur, architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur, ruimtelijke ordening en planologie elkaar raken. Tegelijkertijd laat ze zien wat de verschillen in instrumentarium zijn.

Kunstgeschiedenis

Jasper de Haan
Architect

Donderdagavond
Heden & Verleden
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Architectuur wordt soms beschouwd als de moeder der kunsten. Zij verenigt de beeldhouwkunst en de schilderkunst in zich. Blijft de vraag of architectuur zelf ook kunst is, of alleen maar moeder. Maar zelfs los van die vraag begeef je je als ontwerpend architect, of je het nu wilt of niet, in het eeuwenoude discours van de kunsten. Daarom is het noodzakelijk dat discours en die geschiedenis te kennen, zodat je weet waartoe je je verhoudt.

Typologisch Ontwerpen

Erik Blits
Architect

Donderdagavond
Vakkennis
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Typologie is één van de mythische begrippen uit het vocabulaire van architectuur en stedenbouw. Het concept kan pragmatisch én theoretisch of ideologisch worden geïnterpreteerd. Zodoende maakt het deel uit van de dagelijkse (ontwerp)praktijk én van het polemisch slagveld. De collegereeks ‘Typologisch Ontwerpen’ verkent de oorsprong, invloed en huidige betekenis van het begrip typologie (in verschillende vermommingen) binnen de historische en hedendaagse context. Op die manier wordt het ideologisch discours van de architectuur en stedenbouw gedurende de laatste tweehonderd jaar doorkruist.

Kwartaal 4

Architectuurgeschiedenis

Sjoerdieke Feenstra
Architectuurhistoricus en architect

Donderdagavond
Heden & Verleden
2 ECTS

Per college wordt een actueel thema uit de architectuurpraktijk, zoals de hernieuwde zoektocht naar de maatschappelijke waarde van architectuur of de terugkeer van het ornament, historisch geduid. De colleges behandelen elk thema aan de hand van een selectie van relevante ontwikkelingen in de architectuurgeschiedenis uit verschillende periodes.

Deze collegereeks is bedoeld voor studenten die de colleges Architectuur- en stedenbouwgeschiedenis op niveau 1 en 2 met een voldoende hebben afgerond. Ze moet met een voldoende zijn afgerond voordat studenten Architectuur aan hun afstudeerproject kunnen beginnen.

Deze collegereeks benadert de geschiedenis van de architectuur vanuit het heden door een verbinding te leggen tussen de geschiedenis en het hedendaagse architectuurdebat. Door deze benadering stellen we de kritische en reflectieve houding van architecten-in-opleiding centraal. Zij moeten zich immers kunnen positioneren in het contemporaine discours vanuit een historische lijn. De reeks daagt studenten uit om hun eigen houding te ontwikkelen ten aanzien van de vakuitoefening en het eigen werk.

Architectuurtheorie

Ernie Mellegers
Onderzoeker

Donderdagavond
Discours
2 ECTS

Deze collegereeks is bedoeld voor studenten die de colleges Architectuur- en stedenbouwgeschiedenis op niveau 1 en 2 (of de semesterreeks Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis) met een voldoende hebben afgerond. Ze moet met een voldoende zijn afgerond voordat studenten Architectuur aan hun afstudeerproject kunnen beginnen. De reeks wordt 2x per jaar aangeboden.

Architectuurtheorie is een slordig gedefinieerde academische discipline. Sommigen beschouwen haar als een specialisatie binnen de architectuurgeschiedenis en anderen als leverancier van een maatschappijkritisch instrumentarium of als filosofisch perspectief op de architectuur van vandaag. De reeks ‘Architectuurtheorie’ interpreteert theorie als middel om zich kritisch te verhouden tot de eigen discipline en het maatschappelijk krachtenveld waarin architectuur tot stand komt. We beschouwen verschillende theoretische posities aan de hand van ‘close reading’ van sleutelteksten.

Stedenbouwtheorie

Chris van Langen
Academiedirecteur

Donderdagavond
Discours
2 ECTS

Deze collegereeks is bedoeld voor studenten die de colleges Architectuur- en stedenbouwgeschiedenis op niveau 1 en 2 met een voldoende hebben afgerond. Ze moet met een voldoende zijn afgerond voordat studenten Stedenbouw aan hun afstudeerproject kunnen beginnen.

Deze collegereeks staat in het teken van ‘De Rotterdamse Klimaatopgave’.

In de collegereeks ‘Stedenbouwtheorie’ verkennen we stedenbouwkundige theorieën, stellingen en/of opvattingen vanuit de actualiteit van de stedenbouwkundige praktijk. Een dergelijke verkenning van momenten uit het theoretisch corpus van de stedenbouw levert relevante inzichten en kennis op. Tegelijkertijd krijg je zicht op de mogelijke doorontwikkeling van de stedenbouw, vanuit en in relatie tot de weerbarstige werkelijkheid.

Designerly Action

Jeroen Visschers
Researcher

Thursday evening
Trade secrets
1 ECTS

This English spoken lecture series can also be assessed for 2 ECTS.

In this lecture series various methods and techniques of design-based research will be analysed. After all, it is one of the most important research types in the architectural and urban design practice. Design based research is a form of prospective, explorative and combinatory research with which the capability to design spatially is put to practice as a research instrument.
By doing so, answers focused on the question ‘how the reality could turn out’ are formulated in a questioning and contextual way.

Ruimtelijke Ordening

Frank van den Beuken
Inhoudelijk projectmanager

Donderdagavond
Vakkennis
1 ECTS

Deze collegereeks kan verzwaard worden afgerond voor 2 ECTS.

Binnen de collegereeks onderzoeken we hoe de vakgebieden architectuur en stedenbouw enerzijds en planologie en ruimtelijke ordening anderzijds zich tot elkaar verhouden binnen de hedendaagse context. Daarbij gaan we in op de veranderende planningspraktijk, waarin er niet alleen aandacht is voor kwantitatief onderzoek, wettelijke instrumenten en formele besluitvorming, maar ook steeds meer voor kwalitatief onderzoek, wisselwerking met verschillende kennisvelden, flexibele planvormen en strategische alliantievorming. Tijdens de collegereeks komt de vraag aan de orde wat de ontwerpende disciplines kunnen leren van deze veranderende planningspraktijk en wat ze eraan kunnen bijdragen.

Architectuur- en stedenbouwtheorie

Paoletta Holst
Onderzoeker en publicist

Donderdagavond
Heden & Verleden
2 ECTS

Deze reeks is bedoeld voor studenten die Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis 1 en 2 afgerond hebben en kan ingezet worden om aan de verplichting te voldoen Architectuurgeschiedenis of Stedenbouwgeschiedenis te behalen. De reeks alterneert met Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis 3.

Deze collegereeks start niet vanuit het idee om een overzicht te bieden over de architectuur- en stedenbouwgeschiedenis, maar vanuit de actualiteit. We agenderen een thema aan de hand van fragmenten uit de geschiedenis. De lens van het verleden van onze vakgebieden helpt ons immers om het heden te begrijpen én om beter geëquipeerd te zijn de toekomst tegemoet te treden.
De reeks heeft tot doel de student met de geschiedenis te confronteren om de eigen kritische blik te ontwikkelen.

Studeren in de beroepspraktijk

Architectuurstudent Marinda Verschoor

Na mijn studie interieurarchitectuur in Mechelen ben ik naar de Academie gekomen met het idee om mezelf uit te dagen in zowel het ontwikkelen van mijn kennis als mijn ervaring. Het prettige aan de combinatie van studie en praktijk is dat je op de Academie kunt dromen omdat de projecten relatief weinig kaders hebben. In de praktijk zijn deze kaders veel meer aanwezig waardoor je met beide benen op de grond wordt gezet. Deze interactie werkt heel goed.

Omdat ik door mijn vooropleiding weinig bouwkundige kennis had ben ik gaan werken bij een bureau waar ik de kans kreeg om deze kennis aan te vullen en ervaring op te doen. Bij BureauVanEig heb ik me kunnen ontwikkelen in het vakmanschap, door gebouwen steentje voor steentje uit te tekenen en veel te leren over hoe er wordt gebouwd. Ik heb ruim twee jaar bij BureauVanEig gewerkt. Tijdens deze periode ben ik als ontwerper gegroeid in kennis en visie.

Momenteel ben ik werkzaam als technisch ontwerper bij Shift. Een bureau met een capaciteit van tien personen waar ik in toenemende mate steeds zelfstandiger aan diverse projecten op verschillende schaalniveaus werk. Doordat het bureau drie partners heeft en we veel met elkaar bespreken is er praktische en inhoudelijke uitwisseling over de projecten. Dit houdt mij scherp in het ontwikkelen van mijn visie op het vakgebied.

Architectuur is een ontzettend mooi vak met veel afwisseling, iedere opgave is anders. Wat ik er interessant aan vind zijn de verschillende schalen, contexten en programma's waar je aan werkt. Ik zie het ook als een grote verantwoordelijkheid, omdat je beslissingen neemt over de leefomgeving van de mens. Architectuur is er, je kunt er niet omheen. Maar het is vooral ook hard werken en veel discipline hebben. In de praktijk zie ik dat je soms echt moet vechten voor de kwaliteit van een gebouw. Vaak moet er snel worden gebouwd, en niet te duur. De vele discussies die dit oplevert tussen architect, opdrachtgever en aannemer hoort er dan ook bij.

Door de coronacrisis werken we momenteel grotendeels thuis. Vrijwel direct zijn wij als bureau gaan nadenken over onze positie in deze situatie. Op eigen initiatief is hieruit een alternatief model ontwikkeld voor de grote centrale markten in de stad: micromarkten. In plaats van dat je naar de markt gaat, komt de markt naar jouw buurt. In dat opzicht zijn het interessante tijden voor architectuur, omdat je nog bewuster inspeelt op de gebruiker. Maar op lange termijn vrees ik ook voor de economische impact op de sector en hiermee dus ook de kwaliteit van architectuur. Al hoop ik dat de coronacrisis een aanleiding kan zijn om meer ruimtelijkheid in te bouwen, dat zou natuurlijk heel mooi zijn.

Stedenbouwstudent Thijs de Boer

Ontwerpen in een veranderend vakgebied

Ongeveer drie geleden startte ik als stedenbouwkundig ontwerper. Via Rho adviseurs voor leefruimte kwam ik bij de Zwarte Hond terecht. Gek genoeg en zonder er bij stil te staan zijn sinds de start van mijn loopbaan al enorm veel dingen veranderend. Denk bijvoorbeeld aan de klimaatdoelen die we moeten uitwerken, maar ook crises zoals stikstof en nu corona. Zo langzamerhand mogen we constateren dat onze vakgebieden in een sneltreinvaart aan het veranderen zijn. Deze verandering lijkt voor mij, als beginnende ontwerper, nu bijna als vanzelfsprekend. Nu stedenbouwkundigen en architecten oplossingen moeten bieden om harde klimaat doelstellingen te behalen, blijkt hoe complex dit is. Er is namelijk nog helemaal geen relevante kennis ter beschikking om op alle prangende vragen een antwoord te geven. Het lijkt bijna een voorrecht om zo onbevooroordeeld te zijn gestart in deze grote proeftuin!

De proeftuin verschuift

Het Academiemodel is erg fijn, omdat je tegelijk werkt en studeert. De Academie heb ik in eerste instantie vooral als proeftuin gebruikt, zodat ik nieuwe relevante kennis kon inzetten voor mijn werk. Op de Academie is de laatste jaren al veel aandacht voor alle nieuwe opgaves waar we als samenleving voor staan. Maar ook het werkveld lijkt steeds meer in de richting een ‘proeftuin’ te veranderen. Op ons bureau krijgen we steeds meer vragen waar we niet direct pasklare antwoorden op kunnen geven. De verbinding van praktijk en studie wordt daarmee relevanter dan ooit. Rollend van crisis naar crisis dringt het bij opdrachtgevers door dat structurele, samenhangende maatregelen nodig zijn. En wel nu!

Wij ontwerpers kunnen mensen inspireren en nieuwe spelregels ontwikkelen. Omdat we de komende tijd op een andere manier moeten gaan (samen)werken, in kleinere groepen en op andere locaties is dit misschien wel hét moment om de praktijk en de Academie nog meer met elkaar te verbinden om van Rotterdam één grote proeftuin te maken.

“Ich bin dahin
zurückgekehrt
Wo nie zuvor
ich war”

EINSTÜRZENDE NEUBAUTEN,
SIE, TABULA RASA, 1993

Colofon

Eindredactie
Jeroen Visschers

Redactie
Chris van Langen
Jan Duursma

Fotografie:
Rhalda Jansen
Marjoleine Droog

Ontwerp
Studio Beige

Deze gids is met de grootste zorg en aandacht gemaakt, mocht er onjuiste informatie of een spelfout ingeslopen zijn, stuur een mail naar info@ravb.nl.

RAVB

Heijplaatstraat 23
3089 JB Rotterdam
+31 (0)10 794 5375
www.ravb.nl